

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Kateřina Esterková

Rodiče jako činitel ovlivňující výběr volnočasových aktivit
dětí mladšího školního věku

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně, výhradně s použitím literatury a pramenů uvedených v seznamu použitých zdrojů na konci práce.

V Olomouci dne 15. 4. 2021

.....

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucí diplomové práce PaedDr. Aleně Jůvové, Ph.D. za odborné vedení práce a její užitečné rady.

Obsah

Úvod.....	6
1 Rodina	8
1.1 Charakteristika pojmu	8
1.2 Typologie rodiny	10
1.3 Funkce rodiny.....	13
1.3.1 Biologicko-reprodukční funkce	13
1.3.2 Ekonomicko-zabezpečovací funkce.....	14
1.3.3 Výchovná funkce	15
1.3.4 Emocionální funkce	16
1.4 Výchovné styly v rodině.....	17
1.5 Význam rodiny ve vývoji dítěte	18
1.6 Vztah rodičů a dětí	19
2 Jedinec.....	20
2.1 Vývojové fáze.....	20
2.2 Mladší školní věk	21
2.2.1 Charakteristika období	22
2.2.2 Věkové vymezení.....	23
2.2.3 Vývoj dítěte v období mladšího školního věku	23
2.2.4 Vývoj motoriky dítěte	25
2.2.5 Tělesný vývoj dítěte	26
2.3 Rodiče dítěte v mladším školním věku	28
3 Volný čas.....	29
3.1 Charakteristika pojmu	29
3.1.1 Volný čas dětí mladšího školního věku	30
3.2 Funkce volného času	30
3.3 Struktura volného času	31
3.4 Význam volného času	32
3.4.1 Význam volného času pro děti mladšího školního věku.....	33
3.5 Faktory ovlivňující volný čas dětí mladšího školního věku.....	33

4	Volnočasové aktivity	35
4.1	Charakteristika pojmu	35
4.2	Funkce zájmových činností	36
4.3	Struktura zájmových činností	37
	Podle stupně organizovanosti rozlišujeme volnočasové aktivity:	38
4.4	Organizační formy zájmových činností.....	38
4.5	Výběr zájmových činností současných dětí mladšího školního věku ...	41
5	Empirická část	42
5.1	Metodologie výzkumu.....	42
5.1.1	Výzkumný problém.....	42
5.1.2	Cíle výzkumu a výzkumné otázky	43
5.1.3	Výzkumný vzorek	43
5.1.4	Metoda výzkumného šetření	45
5.1.5	Metoda sběru dat	45
5.1.6	Metoda analýzy a interpretace dat.....	47
5.2	Výsledky výzkumného šetření	48
5.2.1	Analýza rozhovorů	48
5.2.2	Otevřené kódování	52
5.2.3	Axiální kódování	61
5.2.4	Selektivní kódování.....	63
6	Shrnutí výsledků výzkumu	67
7	Diskuse	69
	Závěr	70
	Seznam bibliografických zdrojů	71
	Příloha 1: Otázky k polostrukturovanému rozhovoru	
	Příloha 2: Přepsané rozhovory	
	ANOTACE	

Úvod

Děti a jejich volný čas, je často řešeným tématem, spojeným také s obezitou dětí a negativními dopady na neefektivní využívání volného času. Jak tráví děti svůj volný čas? Navštěvují děti této doby nějaké zájmové aktivity? Vybírají si tyto aktivity samy nebo jim jsou vybrány rodiči? Právě tyto otázky mě navedly až k napsání diplomové práce na dané téma. Dalším z faktorů je také to, že práce na dané téma, zaměřující se na děti mladšího školního věku, neexistuje.

Obecně je známo, že jedinec si nese určité návyky, i co se týče volnočasových aktivit, po celý svůj život. Právě proto je práce zaměřena již na děti mladšího školního věku, u kterých se s těmito návyky začíná. Efektivní trávení volného času přispívá k nejen fyzické, ale i psychické kondici jedince. Ve volném čase dochází k rozvoji jedince, jeho zájmů, získávání zkušeností, je zde také důležité navázání přátelských vztahů s vrstevníky i určitý společenský rozvoj jedince. Jak je to ale v nynější době především s dětmi mladšího školního věku, kdy dnešní dobu tzv. válčují televize a počítače. Děti tak kolikrát jen sledují konání volnočasových aktivit, ale samy je aktivně nedělají, což k jejich zdravému vývoji nijak nepřispívá. Dalším z fenoménů mimo televize a počítače je čas, strávený s partou, bez cíle. Zde často dochází k společensky negativním jevům jako jsou záškoláctví, krádeže, šikana a spousta jiných nepříjemností.

Celá práce je tedy zaměřena na volný čas, především zájmové aktivity dětí mladšího školního věku. Práce je rozdělena na dvě části, a to část teoretickou a část empirickou.

Teoretická část slouží k vysvětlení a přiblížení problematiky daného tématu. Do několika kapitol jsou rozděleny, a v nich vysvětleny pojmy týkající se tématu volného času dětí mladšího školního věku. Nejdůležitějšími kapitolami, které jsou následně rozvedeny, jsou, rodina, jedinec, volný čas a volnočasové aktivity.

V druhé části práce, empirické, je proveden kvalitativní výzkum pomocí metody zakotvené teorie. Zde se zabýváme ovlivnitelností dětí při výběru zájmových aktivit rodiči. V této části jsou také popsány metody, jak výzkum bude probíhat. Je zde popsán celý průběh výzkumného šetření spolu s výsledky.

Hlavním cílem této práce je zjistit a zanalyzovat, zda a jak rodiče ovlivňují výběr volnočasových aktivit svých dětí, a také odpovědět na výzkumné otázky vztahující se k cíli práce. Závěrem práce je následné shrnutí celého výzkumu.

1 Rodina

Rodina je útvar, který si nevybíráme, do rodiny se každý z nás narodil a je její součástí. Je to silné pouto tvořeno dvěma partnery, mužem, ženou a jejich dětmi. Rodina by měla být průvodcem nového života. Rodina nám poskytuje radost, něhu, sdílení, ochranu, individualitu a její fungování je pro nás důležité. Je to nejstarší lidská společenská instituce, která vznikla z přirozeného pohlavního pudu, ale zejména z potřeby ochraňování potomků a učení se a přípravy pro budoucí život. Rodina je místem, kde se dítě prvně setkává s výchovou. Rodiče mají právo a povinnost své děti vychovávat, ale ze strany rodičů musí být akceptována osobnost dítěte. Dítě má stále cítit rodičovskou lásku, a to i v případě, že je od rodičů potrestáno.

Tamášová (2007) uvádí, že rodina je místem vzniku člověka, místem, kde se osvojují hodnoty, jako nejcennější potenciál člověka, a formuje se charakter člověka. Děti a rodiče tvoří základ rodiny. Rodina v tomto složení je tzv. malá rodina. Součástí rodin jsou i příbuzní. Pokud připočítáme k rodičům a dětem i příbuzné, jde o velkou rodinu. Podle Lovasové (2006) je rodina malá skupina osob, které jsou spojeny vztahy, a to nejen manželskými, příbuzenskými a jinými vztahy a která žije společným způsobem života.

1.1 Charakteristika pojmu

Každý z nás si dokáže říct, co to rodina je, jaký význam toto slovo má, neboť každý z nás v rodině vyrůstal. Co se týče odborné literatury, existuje několik charakteristik a definic rodiny.

Rodina je určitou formou společenský život rodičů a jejich dětí. Je to základní jednotka společnosti, která vzniká uzavřením manželského svazku mezi ženou a mužem. Je tvořena vztahem mezi rodiči a jejich dětmi. Tento vztah je označován jako nukleární rodina. Rodinu tvoří dále také babičky, dědečkové, tety, strýcové, sestřenicové a další příbuzní, což patří do rozšířené části rodiny (Marušiak, 1957).

„Rodina, jako nejstarší základní společenská skupina či společenství, nejtěsněji spjatá nejrůznějšími vztahy uvnitř i navenek. Funkcemi, činnostmi zabezpečujícími potřeby svých členů a společnosti jako celku, prochází celou svou historií neustálými změnami co do své velikosti, významu i začlenění do společnosti. Adaptuje se přitom

na její nejrůznější proměny či vývojové stupně. Přizpůsobujíc se jim, udržuje život člověka prakticky ve všech jeho sférách a cyklech“ (Dunovský, 1999, str. 92).

„Rodina je nejstarší společenská instituce. Vytváří určité emociální klima, formuluje emociální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu. V současné době je chápána jako sociální skupina nebo společenství žijící ve vlastním prostoru – domově, které uspokojuje potřeby, poskytuje péči a základní jistotu dětem“ (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, str. 189).

„Rodinu lze z hlediska jejího fungování pojmut jako strukturovaný celek (systém), jehož smyslem, účelem i náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí“ (Plaňava, 2000, str. 12).

„Rodina je soubor lidí spojených krví, manželstvím, adopcí a sdílející základní zodpovědnost za reprodukci a péči o členy společnosti, zabezpečení biologického přežívání, citového a rozumového vývoje a místa společenské kontroly v procesu socializace“ (Sekot, 2006, str. 23).

„V moderní rodinné politice je za rodinu pokládán soubor společně bydlících a hospodařících manželů nebo partnerů s dítětem nebo dětmi, příp. jednoho rodiče s dítětem nebo s dětmi. Protože s manželskými nebo partnerskými páry nebo jednotlivci a dětmi často žijí i jiné osoby, lze užívat v tomto smyslu přesnějšího pojmu rodinná domácnost, jejímž jádrem je úplná nebo neúplná rodina“ (Krebs 2007, str. 348).

Je pravdou, že stejnou rodinu na planetě Zemi nenajdeme, každá rodina je originál. Každá rodina zastává jiné názory, má vytvořené jiné hodnoty, platí u ní jiná pravidla. Existuje spousta jiných faktorů, které se mohou lišit v každé rodině. Důležité je připomenout si také to, že rodina se vyvíjí, tak jako dění okolo nás. Rodina prošla od počátku po současnost určitým vývojem. Na počátku rodiny žily v tlupách, všichni pospolu, později se začalo žít v užším rodinném kruhu. I nadále se rodiny vyvíjí. Rostou počty rodin s nižším počtem dětí, rodiny nemají dostatek financí na více dětí. Matky často pracují na mateřské dovolené a nemají dostatek času na výchovu dětí. Rodiče také věnují málo svého volného času svým dětem než dříve. Velkým problémem této doby jsou neúplné rodiny a velká rozvodovost.

1.2 Typologie rodiny

Rodinu si nevybíráme, do rodiny se rodíme. Rodina nám může dát dobrý či špatný základ do budoucího života, který si neseme s sebou.

Existuje několik typologií rodin dle různých faktorů, podle několika autorů. Já jsem si vybrala typologii rodiny dle funkčnosti dané rodiny podle Dunovského (1995), kterou vám představím ve své práci. Dunovský definuje čtyři typy rodin podle funkčnosti:

1. Funkční rodina

Rodina funkční, jiným slovem normální, harmonická či zdravá rodina. Je to rodina, která splňuje všechny funkce rodiny jako je výchovná, biologická, ekonomická, kulturní a rekreační funkce. Hlavním znakem funkční rodiny je pevné pouto mezi rodiči, které je neohrožitelné vnějšími vlivy. Atmosféru ve funkčních rodinách dokáže vystihnout slovo pozitivní. Jde o komunikaci, toleranci, sdílení mezi členy rodiny.

2. Nefunkční rodina

Dá se říct také problémová rodina jiným slovem. Do této kategorie spadají rodiny, u kterých se vyskytuje porušování některé z funkcí rodiny. Tyto poruchy však vážněji neohrožují rodinu ani zdravý vývoj dítěte.

Rodina je schopna vyřešit tyto problémy ve vlastním rodinném kruhu vlastními silami. Může se jednat o konflikty v důsledku s finanční nouzí, potíže s dítětem, bytové poměry či nemoc někoho z rodiny. Nad neúplnou rodinou s takovými problémy je potřeba udržovat pozornost a sledování ze strany pracovníků péče o dítě. Jestliže nelze vyskytující se překážky, jakkoliv vyřešit, může dojít k tomu, že rodina již není rodinou nefunkční či problematickou, ale stává se rodinou dysfunkční.

3. Dysfunkční rodina

Dysfunkční rodina je podle Dunovského rodina, ve které se vyskytuje narušení některé z funkcí rodiny. V porovnání s rodinou nefunkční se může zdát, že tady nevidíme rozdíl mezi těmito dvěma rozděleními. Odlišnost najdeme v tom, že zatím co v rodině nefunkční, neohrožuje absence jakékoliv funkce rodiny zdravý vývoj

dítěte, v tomto případě u dysfunkční rodiny, dochází právě k ohrožování zdravého vývoje dítěte. Výskyt vážné poruchy funkce rodiny ohrožuje také rodinu jako celek.

Rodina většinou není schopna zvládnout situaci sama a je nucena vyhledat odbornou pomoc. Může se jednat o dlouhodobé problémy s alkoholismem v rodině, narkomanií či psychické poruchy. Pomoc rodiny můžou využívat z fondu ohrožených dětí, azylových domů, dávek hmotné pomoci, příspěvků na dítě a jiné. Je však otázkou, do jaké míry a kde je ta hranice, do kdy rodinu podporovat. Rodiče v takové situaci mohou být zbaveni rodičovských práv, případně to může vést až k odebrání dítěte a následné nahrazení rodinné péče.

4. Afunkční rodina

Afunkční rodina je „nejhorším“ typem rodiny. Jde o závažné poruchy, rodina neplní žádnou z funkcí a dítěti velmi závažným způsobem škodí nebo ho dokonce ohrožuje na životě. Dochází k fyzickému i psychickému týrání dítěte. Dítě nezískává žádný kladný příklad do budoucnosti a nese si ho s sebou do své vlastní rodiny.

Do takové rodiny je nutný zásah sociálního pracovníka. Rodiče jsou zbaveni svých práv. Jediným možným řešením, ve prospěch dítěte, je odebrání dítěte z rodiny a umístění jej do náhradní rodiny, kde je postaráno o jeho výchovu a mravní rozvoj (Dunovský, Dytrych, Matějček a kol., 1995).

Rodinu však můžeme ještě rozdělit na úplnou a neúplnou, což je aktuálně velmi zajímavé, co se statistik v České republice týče.

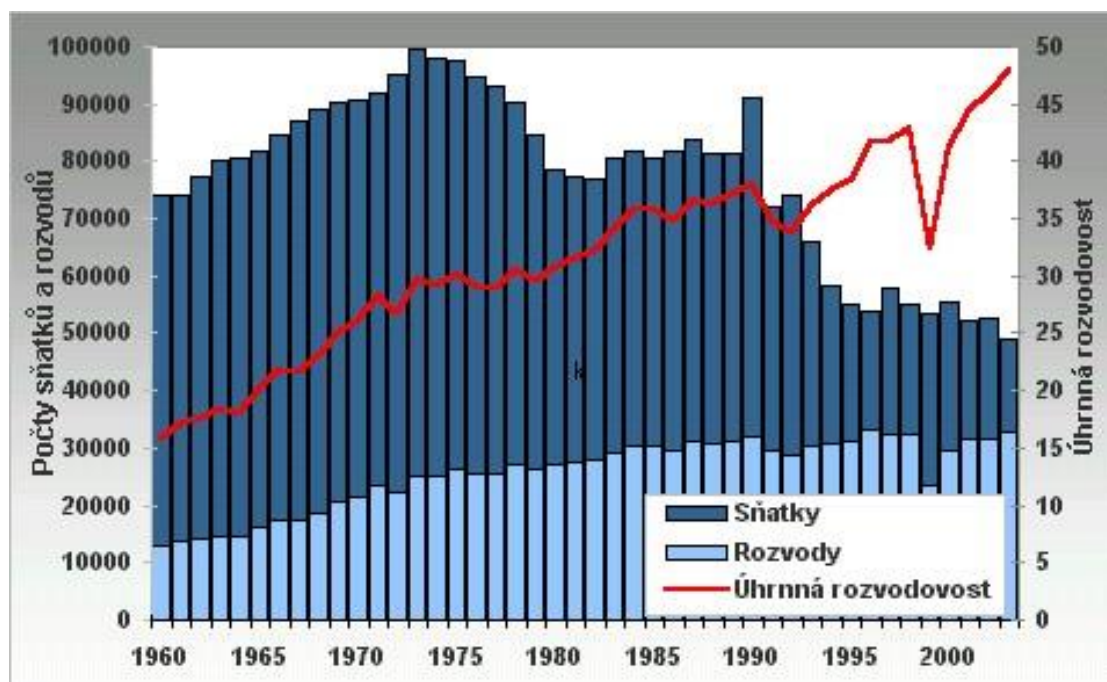
5. Úplná rodina

Je rodina, která je zastoupena sezdanými dvěma lidmi opačného pohlaví nebo také registrovanými partnerstvími. Úplná rodina, tento druh soužití označuje Český statistický úřad jako tzv. faktické manželství.

Článek z roku 2013 na webových stránkách Českého statistického úřadu nám říká: „Výraznou většinu úplných rodin tvoří manželské páry (necelých 89 %); na faktická manželství (neformální soužití druha a družky) připadá 11 %, podíl registrovaných či faktických partnerství (osob stejného pohlaví) tvoří 0,2 %. Téměř dvě třetiny úplných rodin jsou bez závislých dětí – nejčastěji to jsou rodiny ve starších věkových kategoriích, které žijí bez dětí, anebo s dětmi, ale tyto již nejsou závislé (jsou

ekonomicky aktivní). V úplných rodinách žije 1,4 mil. závislých dětí, na jednu rodinu s dětmi připadá průměrně 1,6 závislého dítěte“ (Český statistický úřad, ©2013).

Graf č.1: Počty sňatků a rozvodů v ČR

Zdroj: Český statistický úřad

6. Neúplná rodina

Je rodina, která netvoří rodinu úplnou, jak můžeme již z názvu pochopit. Jedná se o rodinu, kdy chybí jeden rodič či jiný legální partner. Je označována za negativní jev. Bohužel počet neúplných rodin v České republice roste z důvodu poklesu sňatečnosti a nárůstu rozvodovosti.

V článku z roku 2013 na webových stránkách Českého statistického úřadu se uvádí, že: „Většinu neúplných rodin (tj. jeden z rodičů s alespoň jedním dítětem) tvoří matky s dětmi (81 %). Největší podíl neúplných rodin je v obcích od 10 do 50 tis. obyvatel (téměř 14 %), naopak nejnižší v nejmenších obcích do 199 obyvatel (11 %). V neúplných rodinách žije 400 tis. závislých dětí, tedy zhruba 22 % všech závislých dětí“ (Český statistický úřad, ©2013).

Graf č.2: Složení neúplných rodin podle počtu závislých dětí v ČR

Rok sčítání	Neúplné rodiny celkem	v tom podle počtu závislých dětí				
		bez dětí	1	2	3	4 a více dětí
v tisících						
1961	249,6	134,9	77,8	26,3	7,5	3,1
1970	306,7	149,7	111,3	35,8	7,6	2,3
1980	325,1	121,2	133,5	57,7	10,4	2,3
1991	434,4	180,3	166	73,4	12,5	2,2
2001	576,4	233	221,9	102,4	15,8	3,3
v %						
1961	100	54,1	31,2	10,5	3	1,2
1970	100	48,8	36,3	11,7	2,5	0,7
1980	100	37,3	41	17,8	3,2	0,7
1991	100	41,5	38,2	16,9	2,9	0,5
2001	100	40,4	38,5	17,8	2,7	0,6

Zdroj: Český statistický úřad

1.3 Funkce rodiny

Funkce rodiny jsou chápány jako něco, bez čeho rodina při nesprávném plnění nebude dobře fungovat. Rodinný život je závislý na společnosti a jejím dění. Společnost jedince vychovává, to můžeme potvrdit. Největší zásluhu však mají rodiče, kteří jedince vedou k základním návykům a učí slušnému chování od narození. Každá funkce, kterou dále představím nese s sebou svou důležitost a nezbytnost.

„Kromě toho, že je rodina biologicky důležitá pro udržení lidstva, je také jednotkou společnosti. Reprodukují člověka jako organismus i jako bytost kulturní“ (Matoušek 2003, str. 10).

Rodina plní tyto základní funkce:

1.3.1 Biologicko-reprodukční funkce

Biologicko-reprodukční funkce je nejdůležitější funkce pro dítě, existenci rodiny i společnost. Tato funkce má svůj význam pouze v rodině, kdy nejen, že matka přivede dítě na svět, ale dále jde o následné zabezpečení dítěte samotného, jeho potřeb a

podmínek nezbytných pro jeho zdravý vývoj. A není podstatné, zda se biologická funkce odehrává v manželství či ne, důležité je přivedení nového člověka na svět, další generace. Tímto procesem se obnovuje společnost stále dokola. Díky právě rodině, nejlépe funkční rodině, dochází u dítěte k uspokojování základních biologických potřeb, jako je spánek, potrava, bezpečí. Tato funkce zabezpečuje reprodukci lidské populace, udržení života na zemi.

Společnost je také nezbytnou součástí vývoje dítěte, v této době, dá se říct, že společnost je schopna pečovat o dítě přímo a poskytovat mu různé alternativy soužití. Zatímco rodina je vnímána jako významná struktura, podstatou její je přivést potomka a zajištění jeho základních potřeb pro zdravý vývoj (Kraus, 2008).

Tato biologicko-reprodukční funkce je úzce spjata s funkcí, kterou se budu dále zabývat, ekonomickou. Jsou zde rodiče, kteří rodičovství plánují, jsou zde ale také rodiče, kteří nezodpovědně přivedou potomka na svět do špatných životních podmínek, často do neúplných rodin (Dunovský, 1986).

1.3.2 Ekonomicko-zabezpečovací funkce

Ekonomicko-zabezpečovací, může být také nazývána materiální funkcí. V této funkci hraje velkou roli úplnost či neúplnost rodiny. Jedná se totiž o materiální zajištění rodiny, ať už bydlení, stravu, či jiné životní nezbytnosti. Peníze, které rodiče vydělají ve svém zaměstnání, jsou nezbytné pro hmotné zabezpečení rodiny.

Důležitou roli v této funkci, a hlavně v rodině, hraje plánování rozpočtu, tak aby rodina s penězi každý měsíc vyšla, a byla schopna pokrýt veškeré potřebné výdaje. Nejlépe si také část ušetřila na neplánované výdaje či spoření. Zabezpečení rodin nyní funguje velmi dobře, v návaznosti na propracovanost sociálních podpor. Dá se tedy říct, že rodina může být v krajním případě zastupitelná.

Vliv na tuto funkci má několik faktorů. Důležitou roli v rodině hraje počet dětí, jak brzo do rodiny přijdou, zda má rodina vytvořené úspory pro rodinu nebo žije od výplaty k výplatě. Neméně důležité je vzdělání rodičů, které je závislé na pozici v zaměstnání a v konečném výsledku hlavně na výdělku. Podmínky v rodině jsou rovnocenné, díky možnostem stejného vzdělání i pracovního uplatnění, jak u muže, tak u ženy. Jak už jsem zmínila důležitost hraje úplnost či neúplnost rodiny. Jak je známo, děti vyžadují velkou finanční zátěž. Na jednoho rodiče to může být velká

zátěž, nejen finanční, ale i psychická. Dnešní rodiny se často potýkají s nízkými sociálně ekonomickými poměry (Procházka, 2012).

1.3.3 Výchovná funkce

Výchova začíná v rodině. Rodiče jsou ve výchovném procesu úplně jako první. Jsou nejdůležitější a nezastupitelní. Učí dítě základním nejen hygienickým návykům, řečí, normám, ale i následnému začlenění se do společnosti. Mají za úkol plnit všechny své povinnosti ve vztahu k dítěti, a to hlavně při výchově, i když se z části podílí na výchově podílí i škola a okolí dítěte.

Rodiče jsou vzorem pro dítě, jsou tedy zodpovědní za rozvoj, chování a jednání dítěte. Dochází zde i k vzájemnému působení, které formuje všechny členy rodiny. Rodina je místo, kde dítě poprvé prochází socializačním procesem. Zde se projevuje také vliv rodiny na dítě, zda žije v úplné či neúplné rodině, zda žije s matkou či otcem nebo s oběma rodiči. Důležitou součástí mohou být také sourozenci, jejich počet nebo zda je dítě jedináčkem v rodině. Dítě tak má možnost učit se od svých sourozenců. Tady je ale podmínkou, aby byl poskytnut ve výchově stejný přístup pro všechny děti.

Rodina by měla být pro dítě vzorem, pomáhat mu, chránit ho, podporovat jej, pečovat o něj, učit jej samostatnosti, utvářet hodnotový žebříček, a především dávat najevo zájem o něj. Dítě se ve třech letech začíná učit napodobovat, a to především rodiče, kteří je vychovávají (Matějček, Dytrych, 1994). Pokud rodina nefunguje, dítě si z rodiny odnáší negativní vzor, který se může projevit v jeho rodině. Dítě si všímá i toho, jak probíhá řešení různých situací, řešení konfliktů v rodině, což značně ovlivňuje i řešení takových situací v jeho rodině.

Výchovná funkce je velmi podstatná a nenahraditelná. Jak máme vychovávat nás bohužel nikdo neučí a na své děti působíme dle našeho vzoru v našich rodičích (Kraus, Poláčková, 2001). Předpokladem dobré výchovy je úplná fungující rodina. Rodiče by dítěti měli dát dostatek lásky, času, trpělivosti a připravit pro ně příjemné místo pro žití, domov. Důležité také je, aby rodiče nekladli na své děti příliš vysoké nároky a děti chválili a nejen trestali.

1.3.4 Emocionální funkce

„Emoce jsou základem vývojového procesu, stimulují rozvoj mnoha dalších psychických funkcí. Pro děti raného věku jsou emoční projevy primárním prostředkem komunikace. Potřebuje vyjádřit svoje aktuální pocity a k tomu slouží vnější projevy emocí: dítě tak dokáže ostatním lidem sdělit, co cítí, dávno před tím, než se naučí mluvit“ (Vágnerová 2005, str. 96).

Emoce jsou součástí každého z nás již od narození. Proto jakožto první socializace je rodina velmi důležitá. Citová vazba mezi dítětem a rodiči se utváří od narození. „*Dítě se zde učí mít rádo, projevovat a přijímat kladné citové reakce. Rodina nám dodává pocit bezpečí, porozumění, je zdrojem čerpání nových sil*“ (Mojžíš, Sobota, 1997, str. 39).

Emocionální funkce je ve vývoji dítěte nezastupitelná, a pro jejich rozvoj velmi důležitá. Emocionalita se stává jednou z nejdůležitějších funkcí rodiny. Děti, které v dětství emocionálně strádají, se později potýkají s problémy navázat přátelský nebo i partnerský vztah. To se týká také špatných zkušeností, které si následně v dospělosti nese celý svůj život. Často se pak projevu u takových jedinců agrese, sobectví, podceňování sebe sama, může to přejít také do odmítání společenských norem a hodnot.

Rodič by měl být zralý a odpovědný, jeho emoce by měly být stálé, takové, které budou vyvolávat pocit bezpečí a jistoty. Je důležité, aby v rodině bylo zajištěno zázemí, přijímání, podpora, pomoc, potřeba sdílení, důvěrnosti. Co se týče neúplných rodin, pro dítě je v tomto odvětví rozpad rodiny velmi škodlivý. Proto je velmi důležité udržet vztahy s oběma rodiči na takové úrovni, aby byly zajištěny všechny zmíněné funkce. Jde jak o city pozitivní, tak i negativní. Láska, žárlivost, přátelství, ale i strach nám pomáhají v utváření vztahů (Vacínová, Langová, 2011).

Nejvíce zranitelná je emoční oblast v dysfunkční rodině. Je také nejvíce postižena. Pokud emocionální potřeby a vazby nejsou dlouhodobě a dostatečně uspokojovány, může dojít až k psychické deprivaci.

Právě v emocionalitě nacházíme v životě rodiny harmonii a pocit uspokojení. Těžko nalezneme místo, kde bychom dlouhodobě nacházeli pocit bezpečí, lásky, podpory a hlavně jistoty, kterou nám rodina dává, by měla dávat (Výrost, Slaměník, 1998).

1.4 Výchovné styly v rodině

Důležitou roli při rozhodování dítěte, co se týče volnočasových aktivit a trávení volného času, bude hrát zásadní roli výchovný styl rodiny. Ten má vliv právě na výchovu dítěte v rodině. Výchovný styl může mít několik dělení dle několika autorů, zde uplatním rozdělení výchovných stylů podle Kurt Lewina, který rozlišil tři výchovné styly v rodině:

1. Autokratický výchovný styl může být označován také jako autoritativní styl výchovy. Pokud v rodině převažuje tento styl autoritativní výchovy jedná se o určitou dominanci vychovávajícího, dítě je upozadováno Dítě není vedeno k samostatnosti, je mu neustále rozkazováno, jeho přání a prosby nejsou brány v potaz. Vychovávající své dítě spíše trestá, než odměňuje (Čáp, 1993).
2. Uplatňování liberálního stylu vede k menší důslednosti rodičů nad dítětem. Děti vyrůstající v tomto stylu mají volný životní styl, jejich rodiče nelpí na pravidlech a jejich dodržování. Rodiče nelpí na plnění požadavků kladených na dítě. Jedná se o tzv. slabý výchovný styl.
3. Integrační styl výchovy se hodnotí jako jeden z nejlepších, též nazývaný jako demokratický styl výchovy. Rodiče se v tomto výchovném stylu snaží jít dítěti příkladem, aby nemuselo docházet k zbytečnému množství zákazů, požadavků na dítě a trestů. Vychovávající jsou velmi otevření a dávají dítěti najevo veškeré skutečnosti, které se okolo nich dějí. Děti jsou podporovány k vlastní iniciativě (Čáp, Mareš, 2007).

U každého výchovného stylu lze vyzorovat či předpokládat určité dopady na dítě, které po sobě zanechá. Výchovný styl, kterým je dítě vychovááno, si dítě většinou zachová i pro svou budoucí rodinu.

Můžeme se podívat na Lewinův výzkum, který nám ukazuje uplatňování, kterého výchovného stylu děti nejvíce oceňují. Nejméně oceňovaný je styl autokratický. Dítě vychováno tímto stylem se ukazuje ve společnosti jako dominantní, někdy až agresivní nebo naopak takové, které nedokáže vyjádřit svůj vlastní názor (in Čáp, 1993). Nejvíce oblíbený u dětí je výchovný styl integrační neboli demokratický. Děti v takové výchově jsou samy iniciativní, neporušují pravidla a jsou

ochotné plnit zadané úkoly. Výchovný styl liberální byl umístěn mezi tyto dva předcházející (Čáp, Mareš, 2007).

1.5 Význam rodiny ve vývoji dítěte

Jaký má význam rodina? Bez rodiny, bez dvou osob opačného pohlaví by nemohl vzniknout další potomek. A kdyby dítě nevyrostalo v rodině, kde by získalo všechny potřebné funkce, které rodina dává? Rodina je významná nejen pro celou společnost, ale i pro jednotlivce.

Rodina již od začátku, od narození dítěte hraje důležitou roli v jeho životě. Má na dítě vliv, jak při jeho vývoji, tak při utváření jeho osobnosti a socializaci. Socializace každého z nás je celoživotním procesem, ale začíná se formovat právě v rodině. Rodina dítě ovlivňuje a také uspokojuje jeho základní psychické potřeby (Matějček, 2007).

Dítě má od narození předpoklady k tomu, naučit se vše, co do života potřebuje. To se mu rodina snaží poskytnout pomocí modelů, které dítě napodobuje a začleňuje si je do určitého způsobu života. Dítě také využívá své schopnosti adaptace na podmínky, ve kterých žije. Nejdůležitější funkcí rodiny je uspokojování biologických a psychických potřeb dítěte, pocit bezpečí a trvalý citový vztah. Rodina také z největší části působí na formování osobnosti dítěte a umožňuje dítěti vytvořit pevné sociální vazby (Výrost, Slaměník, 1998).

„Nároky, které jsou dnes kladeny na jedince v oblasti somatické, rozumové, emocionální i sociální, spolu s elementárními požadavky společnosti vytvářejí specifické prostředí pro vývoj a výchovu mladé generace. Zvyšuje se tak potřeba existence harmonických rodinných vztahů a uspokojivých sociálních vzorců, které budou předávány dalším generacím. Jedinečnost rodinného prostředí a rodinné výchovy je nesporná“ (Kraus, Poláčková, 2001, str. 84).

Význam rodiny pro vývoj dítěte je nezastupitelný a jedinečný. Rodina pro dítě znamená jistotu, která mu dává pocit bezpečí a ochrany. Právě díky rodině, která dítěti určuje sociální status, si uvědomuje svoji roli a místo ve společnosti.

1.6 Vztah rodičů a dětí

V současné době jsou kladeny vysoké nároky na rodiče, kteří se snaží o dostatečné zabezpečení rodiny, kvůli pomoci svým potomkům v budoucnosti. Rodiče se věnují vzdělání, kariéře, zájmům a zapomínají na svou prvotní roli v rodině, a to je, být dobrými rodiči.

Výchova dětí není jednoduchou věcí a rodiče si často nevědí rady, jak dítě vychovávat. Vztah rodičů a dětí je první a nejtrvalejší vztah. Po celý život nás ovlivňuje rodičovská láska, pocit sounáležitosti a bezpečí. Od rodičů odkoukáváme jejich hodnoty a postoje, pohled na svět a životní styl. Přebíráme model soužití a zaužívané výchovné metody. Náš vztah s rodiči ovlivňuje všechny budoucí vztahy a naše chování v průběhu života. Podle Vojtové se dítě v průběhu dětství setkává s povzbuzením, podporou a dalšími impulsy, které dítě přibližují k optimálnímu zapojení se do společnosti a k úspěšné dospělosti (Vojtová, 2008).

V době puberty mladý člověk hledá vlastní identitu a v podstatě se snaží o sociální a emoční odpoutání se od rodičů. Rodiče pro mladistvé nejsou populární, ale mladiství jsou na nich finančně závislí. V období mladé dospělosti se zdá, že rodiče mají velmi malý vliv na život svých dětí, neboť s nimi tráví malou část svého času (Krejčová, 2011).

2 Jedinec

Každý z nás si prochází a již prošel několika vývojovými fázemi. Abychom se dostali k vytyčené věkové kategorii, kterou se v této práci zabývám, vymezíme si všechny vývojové fáze. Následně se pak budu zabývat pouze tou, na které se tato práce vztahuje.

2.1 Vývojové fáze

„Vývojová psychologie usiluje o poznání souvislostí a pravidel vývojových proměn v jednotlivých oblastech lidské psychiky a porozumění jejich mechanismům. Duševní vývoj lze charakterizovat jako proces vzniku a zákonitých změn psychických procesů a vlastností v rámci diferenciaci a integrace celé osobnosti. Psychický vývoj se projevuje kvantitativními i kvalitativními změnami, zahrnuje jak jednoduchý rozvoj, růst a úpadek, tak zásadnější proměny, které již znamenají změnu kvality“ (Vágnerová, 2012, str. 8).

Vágnerová (2012) ve své vývojové psychologii dělí vývojové fáze na 14 období:

Prenatální období. Prenatální období je období od oplození vajíčka do narození dítěte. Je to období důležité pro vytváření potřebných předpokladů pro nastávající samostatný život plodu.

Novorozenecké období. Toto období trvá přibližně jeden měsíc života dítěte. Novorozenec se během této doby adaptuje na podmínky v novém prostředí.

Kojenecký věk. Tím je označován první rok života dítěte, kde dochází k velmi rychlému vývoji různých kompetencí potřebných pro další rozvoj jeho vzájemné interakce se světem.

Batolecí věk. Fáze, která zahrnuje dobu od 1 do 3 let života dítěte. V tomto období se dítě stává samostatnější a dochází k výraznému rozvoji dětské osobnosti.

Předškolní věk. Období, jehož koncem dítě nastupuje do školy. Nástup dítěte do školy se může lišit, předškolní období tedy trvá od 3 přibližně do 6 let, podle nástupu dítěte do školy.

Nástup do školy. Nástup do školy je pro dítě důležitým sociálním mezníkem. Toto období není přesně vymezeno věkovou hranicí dítěte, samozřejmě záleží na dosažení určitého věku, ale hlavně jeho odpovídající vývojové úrovni.

Školní věk. Školní věk spadá do období základní školy. Toto období školního věku dělí Vágnerová (2011) do tří dílčích fází: 1. raný školní věk (od 6–7 do 8–9 let), 2. střední školní věk (od 8–9 do 11–12 let) a 3. starší školní věk (od 11–12 do ukončení základní školy přibližně 15 let).

Období dospívání – pubescence. Období dospívání neboli pubescence je přechodným obdobím mezi dětstvím a dospělostí a trvá asi od 11 do 20 let.

Adolescence. Tato fáze je druhým obdobím dospívání. Trvá asi od 15 do 20 let. Je biologicky ohraničena pohlavním dozráním.

Období mladé dospělosti. Pro dané období není ve společnosti vymezen jednoznačný věkový mezník. Jediným mezníkem je dosažení právní dospělosti, zletilosti.

Období střední dospělosti. Střední dospělost je ohraničena 35.–45. rokem života. Období střední dospělosti je považováno za vývojově významný mezník.

Období starší dospělosti. Období starší dospělosti je vyhraněn lidský život ve věku od 45 do 60 let. Padesátý rok jedince je považován za začátek stárnutí.

Období raného stáří. Toto období můžeme říct, že začíná 60 rokem života. Je to období ztrát a celkově zhoršení kvality života.

Pravé stáří. Pravé stáří je poslední fáze života, začínající 75. rokem života. Tohoto období se část starších lidí nedožívá (Vágnerová, 2012).

Následující kapitola bude věnována vývojové fázi **školní věk**, a to především na mladší školní věk, z důvodu mého zaměření se na tuto věkovou kategorii dětí v této práci. Děti ve v mladším školní věku tak budou mou cílovou skupinou.

2.2 Mladší školní věk

Mladší školní věk je ideálním věkem pro dítě k návštěvám volnočasových aktivit. Pro rodiče je nástup dítěte do první třídy základní školy impulsem dát své dítě do kroužku, volnočasové aktivity, aby byl naplněn jeho volný čas efektivně, a také aby dítě mohlo rozvíjet své zájmy a záliby.

2.2.1 Charakteristika období

Mladší školní věk je období, které přináší první vlnu velkých změn v životě dítěte. Dítě přechází z mateřské školy nebo z rodinné výchovy do systému pravidelné školní docházky, kde jsou na něho kladeny nároky, je dán pevný režim a dítě tak má i své povinnosti.

Nástupem dítěte do školy se mění i jeho dosavadní způsob života. Ve škole převažuje učební činnost, namísto herní činnosti, na které bylo dítě po celou dobu zvyklé. Dítě se tak musí podřídit požadavkům, které na něho učitel klade a musí se jim přizpůsobovat. Nejen, že se mění postavení dítěte, mění se také role, které dítě zastupuje, a to především role školáka (Kuric, 2001).

Psychologicky můžeme období mladšího školního věku označit jako věk střízlivého realismu, kdy se žák plně soustředí a chce pochopit okolní svět, a jak v něm věci chodí. Můžeme to vyzorovat v jeho mluvě, v písemných podobách, ve hře i v kreativité. Realismus žáka je nejdříve závislý na autoritě, co mu povědí, předvedou a následně se pak žák stává kritičtější (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Dítě získává novou roli, roli školáka. Nástup do systému povinné školní docházky ovlivní další rozvoj dítěte. Škola, její prostředí je důležité místo pro sekundární socializaci. Dítě zde získává nové sociální kontakty, zkušenosti, schopnosti a dovednosti (Vágnerová, 2000).

Škola dítě učí myslet a přiměje ho pracovat a plnit dané úkoly, tím dochází k rozumovému vývoji dítěte v mladším školním věku. Myšlení se zrychluje, je hlubší a pronikavější, tím dochází k mnohem složitějšímu uvažování (Říčan, 1990).

V období mladšího školního věku dochází k nejvýraznějšímu ovlivňování všestranného rozvoje dítěte. Jedná se o oblast psychickou, pohybovou i tělesnou (Perič, 2012). Dítě v tomto věku často vyhledává hraní si ve skupinkách a nejlépe s kamarády stejného pohlaví. Snaží se získat pozornost a nerado slyší kritiku.

V tomto období je potřeba dítě chválit. Právě teď má dítě velkou potřebu pozornosti a lásky od svých rodičů. Začíná se rozvíjet morálka jako pochopení, smysl pro humor a negativní postoj k určité věci (Schor, 1999). Dítě často navazuje také „párové vztahy“. Přístup dítěte k opačnému pohlaví je po vzoru rodičů, jejich chování k opačnému pohlaví otec–matka (Thorová, 2015).

Mladší školní věk, je fáze, ve které se jedná o snaživost dítěte. Je pro něj důležitý školní úspěch, ocenění dospělého, úspěch mezi vrstevníky, aby tato fáze mohla být úspěšně dokončena (Skorunková, 2011).

2.2.2 Věkové vymezení

Věkové vymezení mladšího školního věku se liší podle autorů. Vágnerová (2012) rozděluje mladší školní věk ještě na dvě dílčí fáze. Raný školní věk vymezený od 6–7 let, od nástupu dítěte do systému povinné školní docházky do 8–9 let. Je to období, kdy se dítě vyvíjí ve vztahu ke škole. A druhou fází je střední školní věk. Věková hranice je zde 8–9 let až do 11–12 roku, kdy dítě přechází na druhý stupeň základní školy (Vágnerová, 2012).

Perič (2012) charakterizuje mladší školní věk z psychologického hlediska. Díky intenzivním psychologickým změnám mladší školní věk, kolem 9. roku dítěte, dělí na dětství a prepubescenci (Perič, 2012).

Podle Kurice (2001) jde o věkovou hranici mezi 6.–7. rokem a 10.–11. rokem života dítěte. Začíná nástupem dítěte do první třídy základní školy a končí začátkem prepuberty. Je to tedy prvních 5 ročníků základní školy (Kuric, 2001).

Mladší školní věk můžeme rozdělit do tří časových úseků. Mladší úsek, střední a starší. Mladší vymezuje první dva roky školní docházky, střední asi od 8 do 10 let a starší, který se překrývá s obdobím staršího školního věku (Rychtecký, Fialová, 1998). Langmeier a Krejčířová (2006) udávají jako mladší školní věk zpravidla dobu od 6–7 let, kdy dítě nastupuje do první třídy na základní školu a trvá do 11–12 let, kdy můžeme na dítěti pozorovat první známky pohlavního dospívání (Langmeier, Krejčířová, 2006). Thorová vymezuje mladší školní věk od nástupu dítěte do prvního ročníku základní školy, tedy školní zralosti, až po nástup puberty (Thorová, 2015).

2.2.3 Vývoj dítěte v období mladšího školního věku

Vývoj dítěte v období mladšího školního věku je považován za velkou sociální změnu pro každé dítě, které začíná nástupem do první třídy základní školy. Dítě se přizpůsobuje novému prostředí, kamarádům, učitelům, novým způsobům komunikace a spoustě dalším věcem, která jsou pro něj nová.

Toto období přináší dítěti také nové vrstevníky, a s tím spojené projevy šikany. V tomto případě je nutné, aby se rodiče i učitelé chovali pozorně a mohli tak předejít komplikacím, za pomoci vhodně zvolené intervence. Mohou se zde vyskytovat rozdíly mezi vrstevníky důsledkem odlišné výchovy v rodině a odlišnými sociálními zkušenostmi (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Co se týče psychologického vývoje v tomto období, dítěti se zvyšuje vnímavost okolí a přibývají nové vědomosti. Střídají se stavy smutku a radosti. Nejsou schopny sledovat dlouhodobé cíle, žijí přítomností a nemyslí na budoucnost. Velkou roli hrají city, silné citové prožitky, které trvají jen pár minut, poté se dítě není schopno soustředit a je rozptýleno okolními vlivy. Problémem je celková koncentrace (Kaplan, Válková, 2009).

U dětí se rozvíjí paměť, přibývají nové zkušenosti a vědomosti, rozvíjí se představivost. Dítěti unikají souvislosti, soustředí se pouze na jednotlivost daného jevu a má krátkou koncentraci. Koncentrace u dítěte v tomto období trvá asi 4–5 minut (Perič, 2012).

Nástup dítěte do povinné školní docházky připadá, nástup je u dětí individuální, okolo 6. až 7. roku. Je to období, kdy u dítěte dochází k různým vývojovým změnám, které vedou ke zvládnutí požadavků, které jsou na něho ve škole kladeny. Děti začínají uvažovat jiným způsobem, než bylo doposud. Piaget (1966) nazval myšlení, typické pro tento věk dítěte, jako fáze konkrétních logických operací (Vágnerová, 2012).

Dítě ve školním prostředí už není plně závislé na rodičích, nyní má prostor pro samotný rozvoj, a také nese zodpovědnost za své chování i úkony. V tomto stádiu nesmí přijít o podporu ze strany rodičů, ti by pro něho měli být kdykoliv pomocí (Thorová, 2015).

Okolo osmého roku dítěte se zdokonalují komunikační schopnosti a dovednosti. Zdvojnásobuje se počet slov ve slovní zásobě dítěte. Dochází k tomu především v průběhu vyučování. Rozvíjí se myšlení, dítě dokáže třídit informace. Dítě si uvědomuje své schopnosti, které jsou hodnoceny učitelem. Je zapotřebí, aby učitel hodnotil kladně, i při neúspěchu dítěte, aby dítě bylo motivováno k další činnosti. Negativní hodnocení u dítěte může vyvolat frustraci.

Dítěti se okolo 9.–10. roku zastavuje růst mozku, nervová vlákna se zapouzdřují, dochází také ke zpomalení růstu centrální nervové soustavy. Právě v tento moment by

rodiče měli dbát na rozvoj pohybové aktivity u dítěte, neboť v tomto období se dítě zdokonaluje v obratnosti, pohyblivosti, také vytrvalosti. Zdokonalují se všechny psychické funkce, díky učení.

Mezi 10.–11. rokem končí období mladšího školního věku. Psychický i fyzický vývoj je ustálený a dítě přechází do období tzv. puberty (Novotná, Hříchová, Miňhová, 2004).

2.2.4 Vývoj motoriky dítěte

„Každá pohybová činnost je založena na vnitřních tělesných předpokladech – pohybových schopnostech“ (Dvořáková, 2000, str. 17). Na začátku tohoto období je motorika u dětí dost neobratná a nešikovná. Dítě s dorůstajícími končetinami ještě neumí zacházet. Ke koordinaci pohybů dochází až v průběhu tohoto období, a to celkem rychle. Dítě nabývá na jistotě v motorice a získává nové pohybové dovednosti jako je plavání, jízda na kole, míčové hry i různé skupinové hry (Machová, 2002). Podle Periče je to nejvíce rozvojové období, co se motoriky týče. Dochází k rozvoji rychlostních a obratnostních schopností (Perič, 2012).

Při nástupu dítěte do prvního ročníku základní školy prodělá dítě mnoho významných tělesných změn. Upraví se proporce těla a hlavy, břicho, prodlužují se končetiny, zraje centrální nervová soustava. Díky zralosti centrální nervové soustavy dítě přesněji zvládá různé pohybové aktivity. Dokáže zkoordinovat pohyby trupu s končetinami (Novotná, Hříchová, Miňhová, 2004).

Pro rozvoj motoriky je věk mezi 10 a 12 rokem nejpříznivější. V tomto období se děti snadno učí novým pohybům, jejich zvládnutí pro ně není nijak obtížné. To vše je podmíněno vysokou spontánní aktivitou, která je u dítěte. Problémem je, že při neopakování a nepochvičování nových pohybových aktivit snadno zapomínají (Kaplan, Válková, 2009).

Důležité v tomto období je pravidelnost a procvičování motoriky. Jejich pohybová obratnost a tělesné aktivity je jako vrstevníky spojuje. Pohyblivost dítěte a přesné provedení určitých pohybů ovlivňuje běh, skoky, míčové hry (Šimíčková-Čížková, 2008).

Děti v tomto období mají kontrolu nad svým svalovým aparátem. Umí udržet rovnováhu, chodí po kladině, dokážou stát na jedné noze a udržet balanc. U dětí

v tomto věku můžeme testovat jejich zdatnost i sílu. Pod dozorem dokáží také používat různé pomůcky, nářadí a nástroje. Podle Fajfera se při učení nových dovedností uplatňují zkušenosti dítěte a jeho přirozená motorika (Fajfer, 2004).

Rychtecký a Fialová (1998) poukazují na to, že při učení nových složitějších pohybových dovedností, dítě uplatňuje své vlastní zkušenosti z přirozené motoriky. Pro zjednodušení učení nových pohybových dovedností je důležitý také rytmus, který umožňuje rytmičnost pohybu. Na začátku období může mít dítě jisté problémy s koordinací při výkonu složitějších pohybových aktivit, tyto nejisté problémy ale brzy vymizí a na konci tohoto období je dítě schopno tyto složitější pohybové aktivity vykonávat poměrně snadno (Rychtecký, Fialová, 1998).

Na počátku období mladšího školního věku je koordinace pohybů pro dítě obtížná. Nedochází vždy k souladu koordinace celého těla, Dítě často bojuje s delšími končetinami při pohybu. Cvičením a tréninkem však dochází ke zlepšení. Dítě si osvojuje pohyby i složitější okolo 11 roku a zaměřuje se hlavně na běh, skoky a míčové hry (Jansa, Dovalil, 2007).

Můžeme tedy konstatovat podle názorů různých autorů, že na začátku období mladšího školního věku, dítě nemá plně rozvinutou motoriku, ale ke konci tohoto období dochází ke jejímu ustálení.

2.2.5 Tělesný vývoj dítěte

Tělesný vývoj v období mladšího školního věku je rovnoměrně plynulé. Závisí na něm také vývoj pohybových a ostatních schopností (Langmeier, Krejčířová, 2006). Dítě se „vytahuje“, to znamená, že roste do výšky, prodlužují se končetiny, můžou být vystouplá žebra, břicho se vtahuje. Růstové tempo se ustálí a tvary se začnou zaoblovat a rozlišovat postavy podle pohlaví, tvarují se mužské a ženské tvary těla (Machová, 2002).

V průběhu tohoto období dochází rovnoměrně k zvyšování tělesné hmotnosti u dětí. Díky rozvinuté centrální nervové soustavě je dítě připraveno na rozvoj koordinace a rychlostních schopností (Kaplan, Válková, 2009).

Fajfer konstatuje, že v období mladšího školního věku nastávají výrazné změny, co se růstu týče. Následně s přibývajícím věkem jsou tyto přírůstky menší. Všechny ostatní změny jsou rovnoměrné. Je to období vzniku svalové nerovnováhy, z důvodu

měkkých a pružných kostí a kloubních spojení (Fajfer, 2004). Podle Rychteckého a Fialové (1998) je tělesný vývoj v tomto období charakterizován intenzivní změnou růstu a hmotnosti. Rozdíl mezi děvčaty a chlapci není důležitý. Dochází k rychlejšímu tempu růstu hmotnosti než výšky. Kostí a kloubní spojení jsou v tomto období velmi měkké a pružné, proto je potřeba, aby dítě mělo pravidelný pohyb. Spojení sezení ve škole se sníženou pohybovou aktivitou může mít dopad na svalovou nevyváženost a může dojít až k deformaci páteře (Rychtecký, Fialová, 1998).

Tělesný vývoj zastupuje nejvýrazněji zvýšení hmotnosti a tělesná výška, které jsou rovnoměrné a pozvolné. Narůstá tím také energie, díky zvyšování výkonu organismu. Proporce těla se mění nejvíce prodlužováním dolních končetin, což má za následek tělesnou výšku. Kostra ještě není plně vyvinuta (Jansa, Dovalil, 2007).

Tabulka č. 1: Tělesný vývoj dítěte v mladším školním věku

VĚK	VÝŠKA (CM)		HMOTNOST (KG)	
	dívky	chlapci	dívky	chlapci
7	124,2	124,9	24,4	24,8
8	129,8	130,2	27,2	27,5
9	135,4	135,7	30,4	30,7
10	141,0	140,9	33,9	34,2

Zdroj: (Machová, 2002)

V tabulce můžeme vidět věk dítěte a s ním přibývající hmotnost a výšku, zvlášť u dívek a zvlášť u chlapců. Dá se říct, že výška každý rok, v období mladšího školního věku, poskočí o cca 5–6 cm u obou pohlaví. Co se týče hmotnosti tam je příbytek na váze o 2–3 kg každý rok u obou pohlaví.

2.3 Rodiče dítěte v mladším školním věku

To, že dítě je příslušné k určité rodině je součástí jeho identity. Rodina je pro vývoj jedince důležitá, uspokojuje celou řadu jeho potřeb. V období mladšího školního věku jsou vztahy dítěte ke svým rodičům velmi silné. Díky logickým operacím, které už je dítě schopné provádět, se lépe orientuje v rodinných vztazích. Začíná chápat různé postoje svých rodičů a také jejich motivaci. S dítětem se dá lépe komunikovat a domluvit, což je pro rodinné soužití výhodou. Dítě se tak stává přijatelnějším partnerem. Dokáže své chování lépe ovládat.

Každá rodina má svá pravidla, určitou výchovu, a tudíž i chování. Nástupem dítěte do systému povinné školní docházky může dojít k zasažení rodinných vztahů. Dítě, které naráz zastává roli školáka, může změnit i svou roli v rodině. To se může odrazit v jeho chování, stylu života, vztahu k rodičům.

Potřeby, kterými uspokojují rodiče své dítě při nástupu do školy:

- Rodič slouží dítěti jak vzor, jako model určitého způsobu chování. Rodič může být ideálem, kterého chce dítě v budoucnosti dosáhnout, a snaží se mu tak přiblížit.
- Rodič jako zdroj jistoty a bezpečí. Dítěti soužití s rodiči přináší jistotu, jeho představa je, že takový svět bude trvat navždy.
- Potřeba seberealizace. Seberealizaci mohou rodiče významným způsobem ovlivnit. A to prostřednictvím požadavků, které na dítě kladou, výběrem aktivit a svým hodnocením. Pokud rodič stanoví nedosažitelný cíl, kterého má dítě podle něj dosáhnout, a je neustále nespokojený, může dojít u dítěte k pocitu neúspěšnosti.
- Rodič jako model pro budoucnost. Pro dítě může znamenat vzor, jak v chování, tak ve vzdělání. Dítě se snaží naplňovat představu o budoucnosti (Vágnerová, 2012).

„Školní úspěšnost dítěte je většinou rodin chápána jako potvrzení jejich vlastní hodnoty, stejně tak jako ji potvrzuje úspěšnost dospělých členů v jejich profesní roli. Role žáka má pro rodinu obdobný význam: je to profesní role dětského věku“ (Vágnerová, 2012).

3 Volný čas

V této kapitole bych se ráda věnovala volnému času. Co vlastně volný čas je? Volný čas je považován za každodenní součást dne. Dále se chci dostat k volnému času dětí mladšího školního věku, které jsou cílovou skupinou mé práce.

3.1 Charakteristika pojmu

Pojem volný čas definují různí autoři. „Čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku). Na výchovu a vzdělání ve volném čase je zaměřena pedagogika volného času“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, str. 274). „Volný čas je doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybírat, děláme je dobrovolně a rádi a přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění“ (Pávková, 2008, str.13).

„Volný čas je možno chápat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, str. 32). „Volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazku, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště bez dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život“ (Hofbauer, 2004, str. 13).

Knotová uvádí, že čas můžeme věnovat sobě, někomu jinému nebo jen bezúčelně být. Čas, ten potřebuje člověk k jakékoliv činnosti, má jeho potřebu a má ho k dispozici (Knotová, 2011).

Podle Němce je volný čas časem na odpočinek a rekreaci, ale i na zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání. Ve volném čase si jedinec volí dobrovolně své aktivity, které mu dělají radost, zábavu i odpočinek. Je to čas, kdy je jedinec sám sebou, ať už dělá cokoli pro sebe, či ostatní z vlastního zájmu (Němec, 2002).

Můžeme vymezit pozitivní i negativní definici volného času. Pozitivní definice znamená, že volný čas, který máme, představuje svobodu. V tomto čase si může každý dělat co chce a není k ničemu nucen (Vážanský, 2001).

Volný čas bychom tedy mohli zobecnit. Volný čas je čas sám pro sebe. Čas, kdy člověk nic nemusí. Člověk s ním může nakládat, jakkoliv podle sebe a podle svých

zájmů, které si svobodně vybírá. Je to prostor pro sport, kulturní aktivity, ale také pro relaxaci a odpočinek.

Pojem volný čas je čas pro zábavu, odpočinek, rekreaci, zájmy a činnosti a také dobrovolnou společensky prospěšnou činnost (Pávková, 2008).

3.1.1 Volný čas dětí mladšího školního věku

U dětí mladšího školního věku můžeme vymezit volný čas jako čas, který přichází po vyučování, po splnění domácích úkolů a přípravě na další den a po uspokojení svých fyziologických potřeb.

Jelikož volný čas formuje osobnost a přispívá k všestrannému rozvoji, proto je pro děti v mladším školním věku velmi důležitý a zásadní. Ze strany rodiny je třeba vést své dítě už od malička ke vhodnému a smysluplnému využití volného času. Společnost by se měla zajímat, jak právě děti tráví svůj volný čas. Vzhledem k tomu, že děti ještě nemají dostatek zkušeností, je pro dítě velmi důležitá podpora rodiny i společnosti. Tím není myšleno, že rodiče budou za každou cenu rozhodovat, jak jejich dítě bude svůj volný čas trávit. Podpora by pro dítě měla být upřímná a nenásilná ze strany rodičů. Dítě má trávení svého volného času bavit a naplňovat a jeho činnost by měla být dobrovolná (Pávková, 2008).

Dítě za pomoci rodiče, si vybírá volnočasové aktivity podle svých osobních předpokladů a také podle množství volného času a v neposlední řadě může být výběr ovlivněn ze strany rodiny. Děti jsou často obětmi nenaplněných přání rodičů a jsou tak nuceni do určitých volnočasových aktivit. U výběru také záleží na hodnotách rodiny, na jejich finanční stránce a možnostech, které rodina má nebo nemá (Hájek, 2004).

3.2 Funkce volného času

Volný čas plní v životě člověka několik funkcí. Funkce volného času nejsou jednotné, ale liší se, podle různých autorů.

Podle Hofbauera se jedná ve volném čase o tyto tři základní funkce. Je to především funkce odpočinku, kterou má volný čas poskytnout, ta slouží k regeneraci pracovních sil. Zábavná funkce, která plní funkci duševní regenerace. Poslední z

funkcí volného času, je podle Hofbauera rozvoj osobnosti, který společně s ostatními tvoří kulturu (Hofbauer, 2004).

Vážanský uvádí mezi funkce volného času také poskytování možnosti k zajímavému prožití a tvůrčímu utváření osobnosti, starost u účast na sociálním životě, dbaní na pravidelné a rutinní utváření životních činností jedince, úcta k ostatním jedincům i k sobě samému (Vážanský, 2001).

Sak a Saková tvrdí, že člověk má trávit svůj volný čas svobodně podle svých potřeb a zájmů, a jaké funkce volný čas plní či neplní, není důležité (Sak, Saková, 2004). Kratochvílová (2010) dělí funkce volného času podrobněji, a to do pěti kategorií. Jde o funkci zdravotně hygienickou, socializační, seberealizační, preventivní a funkci formativně výchovnou.

Podle Bláhy se jedná o funkce rekreačně-zdravotní, výchovně-vzdělávací a sebevzdělávací a funkce sociální a sociálně-ekonomická. Funkce rekreačně-zdravotní má za úkol upevňovat fyzické i duševní zdraví. Výchovně-vzdělávací a sebevzdělávací plní úkol osobního rozvoje, a funkce sociální a sociálně-ekonomická se týká duchovního a materiálního života (Bláha, 1984).

Opaschowski rozlišuje těchto osm funkcí volného času. Edukace, jejím úkolem je vzdělávání a rozvoj osobnosti, enkulturace, zde se jedná o fantazii a kreativní rozvoj, komunikace je založena na sociálních kontaktech a vztazích, kompenzace, kde člověk doplňuje nedostatky, participace, určitá angažovanost a účast. Dále se jedná o funkci rekreace, zotavení a odreagování. Kontemplace, založena na klidu, hledání sebe sama, meditace a poslední funkcí podle Opaschowského je integrace, tvoření skupin a společnost (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

3.3 Struktura volného času

Volný čas, který je každodenním režimem jedince se může dělit na různá odvětví, podle toho, jak volný čas trávíme, jaké aktivity volíme při jeho trávení, které tvoří náš životní styl. Různí autoři ve svých dílech udávají různá dělení.

Šerák (2009) vymezuje strukturu trávení volného času na čas:

1. Odpočinkový – vyznačuje se klidem a psychickou i pohybovou nenáročností při určitých činnostech, jak už se dá odvodit od názvu.
2. Rekreační – zde se jedná o pohybovou aktivitu.

3. Zájmový – jedná se o naplňování cílevědomých aktivit, které přispívají k rozvoji zájmů, potřeb a schopností každého z nás.

Volný čas můžeme také vymežit na základě práce, která zasahuje do našeho každodenního života, a tedy i volného času. Podle Duffkové a kol. se dělí na čas:

1. Pracovní – vymezen náplní a časovým ohraničením práce.
2. Mimopracovní – má dvě části ČAS VÁZANÝ, který se vyznačuje každodenními opakujícími se činnostmi (spánek, hygiena, údržba domácnosti), slouží k uspokojování potřeb člověka a ČAS VOLNÝ, jedná se o čas, který nám zůstává po splnění všech povinností (Duffková, Dubský, Urban, 2008).

Podobné rozdělení uvádí také Veselá a Kanioková Veselá, které dělí volný čas na čas:

1. Pracovní – vymezuje náplň pracovní činnosti.
2. Vázaný – činnosti, které se váží k práci jedince (cestování za prací).
3. Volný – zbytek dne jedince (Veselá, Kanioková Veselá, 2011).

Stejně autorky dělí volný čas ze sociologického hlediska na čas:

1. Produkční – doba, určena k zajištění nezbytných životních potřeb.
2. Reprodukční – čas k regeneraci a reprodukci sil.
3. Vlastní – čas, se kterým nakládáme libovolně podle sami sebe (Veselá, Kanioková Veselá, 2011).

Hájek, Hofbauer a Pávková podrobněji vysvětlují čas VÁZANÝ, jako čas, zahrnující biofyzilogické potřeby jedince, jako je spánek, potrava, hygiena, chod rodiny i domácnosti a péče o děti. Autoři ve svém díle zmiňují také čas POLOVOLNÝ. Ten má být dle nich na pomezí času povinného a vázaného. Polovolný čas, je čas pro radostné a užitečné aktivity, kterými může být kutilství a jiné ruční práce (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

3.4 Význam volného času

Má pro nás smysluplné trávení volného času nějaký význam? Pro děti okolo nás? Volný čas formuje naši osobnost a pomáhá k všestrannému rozvoji jedince. Důležitou funkcí volného času je socializace, neboli začleňování se do společnosti, při které dochází k seberealizaci jedince, která utváří správný rozvoj každého z nás. Dá se říct,

že volný čas je důležitou složkou dne především pro děti, má také zásadní význam pro jejich rozvoj. „*Volný čas se musí starat o účast na sociálním životě, poskytovat možnosti k zajímavého prožití a tvůrčímu vyjádření osobnosti, dbát na pravidelné a rutinní utváření životních činností jedince a současně být zdrojem úcty k sobě samému i respektování ostatních*“ (Vážanský, Smékal, 1995, str. 26).

3.4.1 Význam volného času pro děti mladšího školního věku

Co se týče dětí a významu volného času a působení na ně. Volný čas tvoří důležitou výchovnou složku, která vychovává jedince po všech stránkách. Ovlivňuje jedince při jeho budoucím rozvoji, jak bude využívat svůj volný čas, aby dokázal odpočívat a soužit s ostatními jedinci, tím že na něj působí výchovně v přirozeném prostředí.

Kvalitně strávený volný čas by měl obsahovat podle Čecha:

1. Protipól kvalitního pracovního nasazení.
2. Vytváření hodnotového systému dětí i dospělých.
3. Podpora mnohostranného rozvoje osobnosti jedince.
4. Vytváření a ovlivňování sociálních vztahů.
5. Aktivity podporující zdraví tělesný vývoj a zdravý životní styl.
6. Efektivní působení jako prevence sociálně patologických jevů (Čech, 2007).

3.5 Faktory ovlivňující volný čas dětí mladšího školního věku

Trávení volného času je přirozeně ovlivněno pohlavím, věkem, a především zájmy a záliby daného jedince. Jak už jsem krátce uvedla, faktory, které mohou ovlivnit volný čas dětí, mohou být faktory dané a faktory, které jsou dané, ale dají se dítětem ovlivnit. Mezi dané faktory řadíme pohlaví, barvu pleti, národnost, věk a také zdravotní stav dítěte, typ rodiny, sociální postavení, místo bydliště. Do faktorů, které se dají dítětem změnit přikládáme stravu, kamarády, výběr školy i volnočasových aktivit. Faktory ovlivňující volný čas dětí mladšího školního věku můžeme dále rozdělit na vnější a vnitřní.

Vnější faktory:

1. Rodina.
2. Prostředí.
3. Společnost.
4. Média (Janiš, 2009).

Ne všechny vnější faktory se dají dítětem či rodinou nějak ovlivnit. Nevybíráme si, do jaké rodiny se narodíme, jaká pravidla v rodině platí ani jaká je finanční stránka rodiny, ale můžeme ovlivnit výběr kamarádů, médií.

Vnitřní faktory:

1. Vlastnosti osobnosti.
2. Zdravotní stav.
3. Věk.
4. Pohlaví.
5. Vlastní aktivita jedince (Janiš, 2009).

K vnitřním faktorům, jak můžeme vidět, patří především osobnostní vlastnosti. Tyto vnitřní faktory můžeme dále dělit na psychologické, kam patří především typ nervové soustavy a biologické, řadíme sem zdravotní omezení, postižení nebo fyzickou kondici jedince (Pávková, 2008).

4 Volnočasové aktivity

„Volný čas a systém jeho aktivit a institucí je dynamickou a málo ustálenou, mimořádně nadějnou a současně rizikovou oblastí života současného člověka“ (Hofbauer, 2004, str. 11).

4.1 Charakteristika pojmu

Volnočasové aktivity, jak už si můžeme sami odvodit, jsou aktivity vykonávané ve volném čase. U dětí mladšího školního věku, jsou to aktivity vykonávané po školním vyučování, mimo jejich školní a domácí povinnosti, které si musí plnit. Jedná se tedy o určité aktivity, které mohou ve svém volném čase dělat.

„Zájmové činnosti chápeme jako cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti i na správnou společenskou orientaci“ (Pávková, 2008).

U volnočasových aktivit dáváme ze nejvíce důležité všestranný rozvoj jedince. Tyto aktivity jsou dobrovolné a jedinec se tak může rozhodnout, zda do nich vstoupí, či ne. Každý jedinec se může zvolit, jak svůj volný čas může strávit, zda ho promrhá nebo ho vyplní činností, která se mu například v budoucnu bude hodit. Dobrovolné či nedobrovolné rozhodování při výběru volnočasových aktivit, se může u dětí lišit. Nejen, že trávení volného času přispívá k všestrannému rozvoji, přispívá také k návykům, které si jedinec nese z dětství. Jedním z problémů může být nemožnost vhodně trávit volný čas, ať už z finančních, či jiných důvodů, může dítě vést k frustraci (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

Hájek, Hofbauer, Pávková uvádějí, že je důležité dát dětem možný výčet trávení volného času, aby si mohly vybrat, čemu se budou věnovat a co je bude naplňovat a bavit. V případě nepodporování rodičů svých dětí v jimi vybrané aktivitě, může vést k velmi špatným výsledkům. A pokud dítě nemá žádnou volnočasovou aktivitu, které by se mohlo věnovat, nastává tady rizikový faktor, o kterém se často ve smyslu volného času mluví, a tím je hledání si jiných aktivit, které jsou společensky nežádoucí. V tomto případě se většinou jedná o přidání se do nevhodné party, poflakování se, kouření a další jiné společensky nežádoucí aktivity (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

Základem pro volnočasové aktivity, je zájem jedince. Tyto aktivity vedou ať už pedagogové nebo lidé například s kurzy pro danou aktivitu, kteří jsou pro danou aktivitu nadšení. Prostřednictvím této volnočasové aktivity dochází k motivaci účastníka, rozvíjí jeho osobnost, působí výchovně a také vzdělává. Pro spoustu účastníků je prostředkem relaxace a odpočinku a hlavně socializace. Lektor, díky svým vědomostem a dovednostem, tak vede celou skupinu v určité zájmové činnosti (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

4.2 Funkce zájmových činností

Zájmové činnosti mají několik funkcí, jelikož jedince ovlivňují ve vícero směrech a rozvíjí tak celou osobnost. Plní funkci výchovnou, vzdělávací a zdravotně-hygienickou.

Jde o biologický vývoj, který je ovlivněn hlavně pohybovými aktivitami. Ty působí také na rozvoj tělesné stránky, na charakterové vlastnosti jedince, otužování organismu. Pohybové aktivity působí také blahodárně jako prevence před různými chorobami a nemocemi.

Pozitivním rysem zájmových činností je, že umožňují prožitek kladných citů, jedinec se u takových aktivit odreaguje od negativních citů. Jedinec také prožívá euforii, ze svého výkonu činností, ať už jako jednotlivec či ve skupině, ve které také upevňuje sociální vztahy a vazby.

Tyto činnosti jsou skvělé pro rozvoj poznávacích procesů jako je paměť, vnímání, fantazie a spoustu jiných. Při aktivitách se jedinec učí, získává nové znalosti a dovednosti, kterým se učí v praxi, tím je veden k samostatnosti.

Jak už jsem zmínila, zájmové činnosti vedou jedince k samostatnosti, tvořivosti i zdravé společenské aktivitě. Jedinec navštěvující volnočasové aktivity, se učí prakticky a účelně využít svůj volný čas, a tak i harmonogram celého dne, tím se většinou zůstává aktivním ve společenském životě i v dospělosti (Vážanský, Smékal, 1995).

4.3 Struktura zájmových činností

Zájmové činnosti se dělí podle několika kritérií. Podle druhu aktivity, kterou jedinec vykonává rozlišujeme aktivity:

- Aktivně tvořivé (produktivní) – jedinec sám nějakou činností vyvíjí (zájmové kroužky, sportovní oddíly).
- Pasivně tvořivé (receptivní) – jedinec se podílí na určitých činnostech pouze jako divák nebo posluchač (návštěvy divadel, přednášky) (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

Podle obsahu pak můžeme zájmové činnosti dělit na:

- Společensko-vědní, kde se dozvídáme o aktuálním společenském dění, o historických souvislostech. Tyto činnosti nás vedou k určitému vztahu k vlasti, k mateřskému jazyku a dalším společenskovo-vědním skutečnostem. V těchto činnostech se zaměřujeme na vlastenectví, partnerství, rodičovství, společenskou výchovu a jiné. Jedná se o činnosti jako je sběratelství, studium jazyků, žurnalistika a další.
- V pracovních-technických činnostech se jedná o zdokonalování manuálních dovedností a k tomu potřebných vědomostí. Rozvíjí technické myšlení. Pracuje se zde s různými materiály. Tyto činnosti jsou velmi rozsáhlé od stavební práce, přes různé opravy věcí až po výpočetní techniku.
- Přírodovědně-ekologické. V těchto činnostech se jedná o prohloubení znalostí o přírodě a vztahu k ní. Zaměřují se na pěstitelství, chovatelství, ochranu životního prostředí, práce s přírodou i v ní, práce s přírodovědnou literaturou. Pro specializaci se jedná o myslivost, včelařství nebo například rybářství a spousta dalších.
- Esteticko-výchovné jsou všestranné činnosti týkající se přírody, společnosti i kultury. Mají velký vliv na rozvoj tvořivosti. Je to především výtvarný, hudební, dramatický a literární projev. Přesně na tyto okruhy zájmových činností je můžeme dělit. Ve výtvarné zájmové činnosti využíváme různé výtvarné techniky s různými prostředky, poznáváme umění i kulturu chování, stolování i oblékání. V hudební se pak zaměřujeme na zpěv, jak sólový, tak sborový, hru na hudební nástroje, poslechy i studium. A do literárně-dramatických zájmových činností spadá četba, přednes, dramaturgie, divadlo. Patří tam také návštěvy kulturních představení.

- Do oblasti tělovýchovných, sportovních a turistických aktivit patří činnosti zvyšující fyzickou kondici, a také utužující přátelské vztahy v kolektivu, co se týče skupinových aktivit. Tyto tzv. pohybové aktivity jsou v této době velmi důležité, vzhledem k dnešní době, kdy děti tráví spoustu volného času sezením u počítače. Do této kategorie činností patří všechny druhy sportu, jak individuálních, tak skupinových. Patří sem taky turistika, kde se prolíná několik aktivit najednou, pohyb i poznávání nových míst, pobyt v přírodě. Mezi tělovýchovné aktivity můžeme zařadit kondiční cvičení, posilování, zdravotní cvičení, atletiku, všechny letní i zimní sporty, patří sem také návštěvy různých sportovních utkání a podobně (Pávková, 2008).

Podle stupně organizovanosti rozlišujeme volnočasové aktivity:

- S volnou organizací.
- S pevnou organizací.

Podle toho, jak často volnočasová aktivita probíhá, můžeme dělit na:

- Pravidelné (zájmové kroužky).
- Nepravidelné (přednášky).
- Jednorázové (společenské události, tábory).

Podle počtu účastníků přítomném v zájmové činnosti rozdělujeme:

- Hromadné (školní kluby).
- Skupinové (sportovní oddíly).
- Individuální (doučování).
- Smíšené (Pávková, 2008).

4.4 Organizační formy zájmových činností

Volnočasové aktivity výchovného charakteru nabízejí různá společenská zařízení a instituce, které jsou zapsány v rejstříku škol a školský zařízení. Tato zařízení realizují volnočasové aktivity jako dílčí pedagogickou činnost, pro školská zařízení je tato činnost hlavní (Pávková, 2008). Zařízení určená pro trávení volného času dětí jsou:

Školní družina

Školní družina se nachází v místě základní školy a je určeno pro děti mladšího školního věku, plní tak důležitou roli na prvním stupni základní školy, především

dětem prvních až třetích tříd. Maximální kapacita školní družiny je 30 dětí. Děti ji smí využívat jak před vyučováním, tak po vyučování a při využívání dalších zájmových aktivit. Školní družina plní funkci výchovnou, zdravotní a sociální. Činnosti ve školní družině by měly být odpočinkové, které mají za úkol odstranit únavu, a to hlavně po obědě. Další z činností by měla být rekreační, která má sloužit k regeneraci sil, zájmové, rozvíjí pohybové a poznávací aktivity, a z posledních sem určitě patří příprava na vyučování, kde hlavní náplní je vypracovávání domácích úkolů zábavnější formou (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

Školní klub

Školní klub je určen především pro děti na druhém stupni a jsou zřízeny pouze na některých základních školách, ne ve všech základních školách tento školní klub najdeme. Důvodem je snížený zájem využívání klubu ze strany dětí. Náplň činností je velmi podobná školním družinám, jen s tím rozdílem, že je určen a taktéž přizpůsoben starším dětem. Děti si své činnosti plánují sami jen pod dohledem pedagoga. Mimo jiné jsou zde pro ně připraveny různé kroužky a příležitostné akce (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

Střediska volného času dětí a mládeže

Zde najdeme, především v Domovech dětí a mládeže, ale také v stanicích zájmových sdružení, jednotlivé druhy zájmových činností, které jsou pod kvalifikovaným pedagogickým dohledem. Jsou zde aktivity, jak pravidelné, tak i příležitostné. Je na každém jedinci, jaké zájmové aktivity bude navštěvovat. Všechny aktivity jsou rozděleny do kategorií podle věku, a také jsou dané věkové kategorii přizpůsobeny. Působí na děti preventivně proti sociálně-patologickým jevům, které se mezi dětmi vyskytují.

Dětský domov

Domov sloužící jako výchovné a ubytovací zařízení pro děti ve věku od 3 do 18 let. Jsou zde umístěny děti, o které se rodina nechce nebo nemůže starat. Hlavním cílem pro dětský domov je vést dítě k smysluplnému využívání volného času a k rozvoji jeho zájmů. Tamní pracovníci se snaží umožnit dětem z dětského domova, aby trávily volný čas stejně jako ty, co žijí v rodinách.

Základní umělecká škola

Základní umělecká škola, jak už z názvu vyplývá, poskytuje dětem umělecky zaměřené činnosti. Tato instituce dává možnost se seberealizovat v hudebních, výtvarných, tanečních a literárně-dramatických oborech, které vedou aprobovaní pedagogové.

Jazyková škola

Jazyková škola je určena pro děti, které se chtějí zájmově vzdělávat v cizích jazycích. Často je vyučování cizích jazyků součástí Domu dětí a mládeže, kde mohou děti tuto zájmovou činnost navštěvovat.

Církev a náboženské společenství

Zde se jedná o zájmovou činnost spojenou s náboženskou výukou.

Další subjekty

Další subjekty představují komerční subjekty nabízející volnočasové aktivity. Jedná se spíše o nepravidelné, příležitostné aktivity jako jsou diskotéky, zábavná centra, kulturní centra, herny, bowling a jiné volnočasové aktivity (Pávková, 2008).

Ve všech těchto zařízeních, které slouží ke trávení volného času a nabízí různé volnočasové aktivity, můžeme spatřovat, jak aktivity pravidelné, tak i aktivity příležitostné. Zájmové útvary jako jsou kroužky, kluby nebo oddíly spatřujeme pravidelnost, zatímco zájmové činnosti, jako jsou exkurze či besedy, zde vidíme tu příležitost. Také tato zařízení nabízejí volnočasové aktivity skupinové, ale i individuální, v podobě spontánních aktivit. Hromadná forma zájmové činnosti může být ve formě festivalu, akce, či slavnosti, a také patří do příležitostných. Všechny zájmové činnosti mohou být v organizované, či neorganizované formě. Organizovaná forma zájmových činností znamená, že daná činnost je pod určitým pedagogickým vedením, má jasně stanovený čas i místo konání této zájmové činnosti. Neorganizovaná je spontánní a je bez dozoru, bez vedení, kde není určen čas ani místo této zájmové činnosti. Příkladem je venkovní hřiště, herna nebo čítárna (Pávková, 2008).

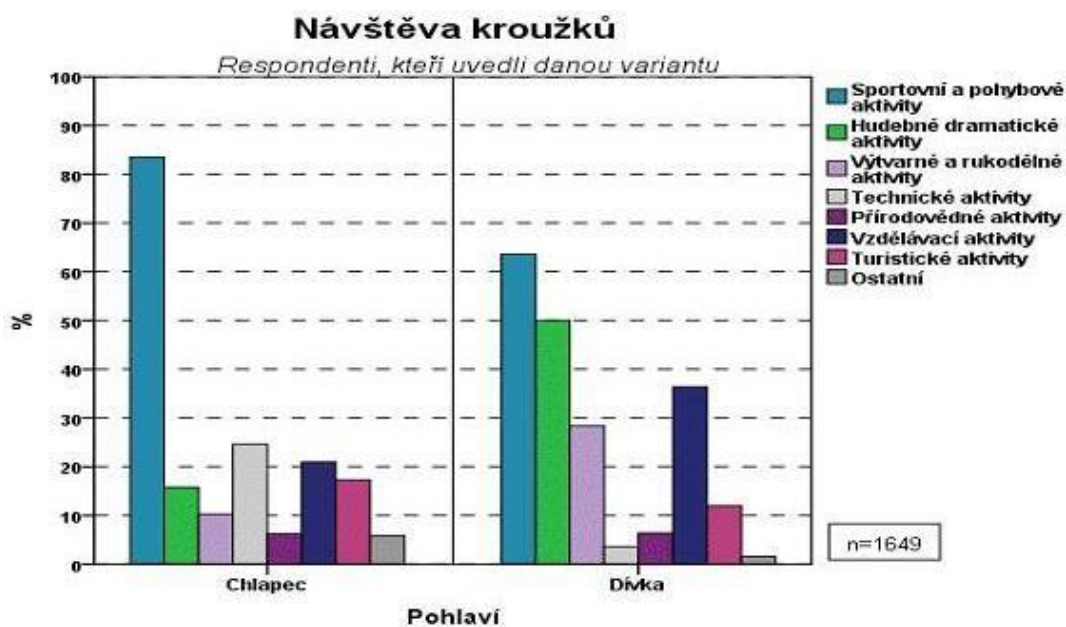

4.5 Výběr zájmových činností současných dětí mladšího školního věku

U dětí, ale také u dospělých se v dnešní době nejvíce a nejrychleji rozvíjí zájem o oblast počítačů. Bohužel nese největší riziko ze všech zájmových činností a to návyk, ale také přináší spoustu pozitivních věcí jako počítačové dovednosti, dále podporuje logické myšlení (Hájek, 2004).

Níže přikládám graf z roku 2012, který ukazuje procentuální návštěvnost různých druhů zájmových činností, rozdělenou na pohlaví.

Graf č. 3: Návštěvnost kroužků

Zdroj: Redakce EDUzín

5 Empirická část

Empirická část této práce, je tvořena výzkumným šetřením. Pro sběr dat a informací jsem si zvolila kvalitativní přístup výzkumu. Jako metodu použiji metodu zakotvené teorie a pro získání potřebných údajů využiji polostrukturovaný rozhovor.

5.1 Metodologie výzkumu

„Metodologie je věda o principech, strategiích, procedurách, nástrojích a normách fungování a rozvoje objektivního poznávání a praktického přetváření“ (Švec a kol., 2009, str. 46). „Výzkum je systematický způsob řešení problémů, kterým se rozšiřují hranice vědomostí lidstva. Výzkumem se potvrzují či vyvracejí dosavadní poznatky, anebo se získávají nové poznatky“ (Gavora, 2000, str. 11).

5.1.1 Výzkumný problém

Volný čas a jeho efektivní využívání patří ke každodenní rutině každého z nás. Důležité je vytvářet určitý návyk, co se týče správného trávení volného času, již u dětí v útlém věku. Právě z dětství si neseme určité návyky a pravidla do budoucna. Proto jsem práci zaměřila především na děti mladšího školního věku, u kterých se v tomto období nejvíce vyvíjí pohybový aparát.

Na toto období jsem se nezaměřila jen z důvodu vyvíjení pohybového aparátu, ale je to také období, kdy dítě začíná pravidelnou školní docházkou a jeho denní režim se začíná formovat. Pro rodiče je v tuto dobu ideální čas přihlásit své dítě na jakoukoliv volnočasovou aktivitu. Tímto výzkumem chci zjistit, jak je to vlastně s trávením volného času u dětí mladšího školního věku. Jsou rodiče, kteří dítě přihlásí do volnočasové aktivity, aniž by ji samo chtělo navštěvovat nebo naopak jsou rodiče, kteří nechají výběr těchto aktivit na dítěti?

Práce se nezaměřuje na období pandemie, při které je tato situace, co se týče volnočasových aktivit, úplně jiná. Na tuto skutečnost byli informanti upozorněni před zahájením výzkumu.

5.1.2 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Cílem této práce je tedy zjistit a zanalyzovat, zda a jak rodiče ovlivňují výběr volnočasových aktivit svých dětí. Struktura výzkumných otázek je vytvořena tak, aby na sebe témata v rozhovoru logicky navazovala. „*Výzkumné otázky tvoří jádro každého výzkumného projektu. Plní dvě základní funkce: pomáhají zaostřit výzkum tak, aby poskytl výsledky v souladu se stanovenými cíli, a ukazují také cestu, jak výzkum vést*“ (Švaříček, Šedřová, 2014, str. 69).

Stanovili jsme si tyto **výzkumné otázky**:

- Domnívají se rodiče, že jsou významnými aktéry, při výběru volnočasových aktivit svých dětí?
- Jak přistupují rodiče k výběru volnočasových aktivit jejich dětmi?
- Používají rodiče nějaké strategie, kterými ovlivňují výběr volnočasových aktivit jejich dětí?
- Co rodiče spatřují za problém při výběru volnočasových aktivit jejich dětí?

5.1.3 Výzkumný vzorek

V rámci výzkumného šetření jsou výzkumným vzorkem rodiče dětí mladšího školního věku, kteří byli vybráni na základě metody záměrného výběru. Metoda záměrného výběru, je metoda, pomocí které jsou vybírání respondenti podle předem určených kritérií (Miovský, 2006). Respondenti byli vybráni podle přesných specifik:

- Rodič z úplné rodiny.
- Jeho dítě navštěvuje zájmovou aktivitu a je ve věku mladšího školního věku.
- Rodina žijící ve městě do 30 000 obyvatel.

Konkrétní informanti byli vybráni z nám známých osob, které odpovídaly specifikům a byly dostupné pro kontaktní nebo online rozhovor. Šlo hlavně o informanty, kteří byli tento rozhovor ochotni vést. Pro výzkumné šetření bylo osloveno 6 informantů. Rozhovory, které byly realizovány, se odehrávaly především u nich doma v jim příjemném prostředí a v některých případech také online, z důvodu pandemie.

Následující tabulka poskytuje přehled informantů.

Tabulka č. 2: Přehled informantů

Informant	Pohlaví dítěte informanta	Věk dítěte informanta	Zájmová činnost dítěte informanta
I1	chlapec	8	skaut
I2	dívka	10	aerobic
I3	chlapec	10	judo, skaut
I4	chlapec	8	softball
I5	dívka	9	klavír
I6	dívka	9	street dance, angličtina

Zdroj: vlastní práce autora

Následně bude rozepsáno více informací o každém z informantů.

Informant 1 je muž, jehož profesí je montážní práce, často je mimo domov, přesto se zajímá o zájmové aktivity svého syna, který má 8 let. Jeho syn Petr navštěvuje aktivně kroužek skautu, který ho moc baví.

Žena ve věku 39 let je pro nás informantkou 2. Maminka, která vykonává svou práci ve státní sféře, a ve svém volném času ráda sportuje. Její dcera Kateřina je sportovně nadaná, je jí 10 let a momentálně navštěvuje zájmovou aktivitu aerobic.

Informantem 3 je 41letý muž, tatínek desetiletého chlapce Tomáše, pracující v soukromé firmě na pozici vedoucího dopravy. Se svým synem tráví dostatek času a v jeho zájmových aktivitách ho podporuje. Tomáš navštěvuje skaut a dělá judo.

Paní Věra je informantkou 4. Pracuje jako vedoucí prodejny ve stavební firmě. Spolu s manželem mají osmi letého syna Lukáše, který je úspěšný v softballu. Jeho rozhodnutí, co se týče zájmových aktivit, nechává na něm.

Informant 5 je tatínek, vykonávající pracovní činnost v politické sféře. Díky jeho práci pro politické strany z domova, tráví značnou část svého dne s dcerou. Dcera Lucie má 9 let a hraje na klavír.

Žena, informant 6, je 38letá cukrářka. O svou dceru Petru jeví velký zájem, nechává si poradit ohledně silných stránek jejího dítěte, které pak využívají při výběru zájmových aktivit se svou dcerou. Petra navštěvuje angličtinu a street dance.

Jména dětí informantů byla změněna.

5.1.4 Metoda výzkumného šetření

Pro výzkumné šetření této práce byl zvolen kvalitativní přístup výzkumu. Jedná se o přístup, ve kterém je důležité, kdo provádí výzkum, jaké jsou jeho výchozí body, za jakým účelem je tento výzkum realizován a jak analyzuje data (Švaříček, Šed'ová, 2014).

„Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu“ (Švaříček, Šed'ová, 2014, str. 17).

Tento přístup vychází z interpretativního paradigmatu, který klade důraz na porozumění významu lidského jednání a také na získání podrobností ze zpráv o pohledech zkoumaných jedinců. V kvalitativním výzkumu se může jednat jak o jedince, tak i skupinu, instituce či současný fenomén s danými hranicemi.

Kvalitativní výzkum se zaměřuje na interpretaci, popis kontextu jednání a chování. Zajímá se také o subjektivní teorie jedinců v daném prostředí. Použití tohoto výzkumu je vhodné, jestliže je cílem porozumět zkušenosti jedince či skupiny, seznámit se s určitou oblastí nebo pro získání hlubšího náhledu, který kvantitou nelze získat (Hendl, 2012).

5.1.5 Metoda sběru dat

Sběr dat pro tento výzkum probíhal za pomoci polostrukturovaného rozhovoru, z důvodu hlubšího nahlédnutí do problematiky a přesnějších informací.

Polostrukturovaný rozhovor je jednou z nejpoužívanějších metod sběru dat v kvalitativním výzkumu. Jedná se o metodu, jejímž cílem je získat detailní a komplexní informace o studovaném jevu (Švaříček, Šedřová, 2014).

Polostrukturovaný, jak už z názvu vyplývá, se vyznačuje jak to strukturou předem daných témat, vyplývajících z výzkumné otázky, tak i právě otevřeností jiným tématům, které do rozhovoru může vnést informant. Předmětem polostrukturovaného rozhovoru je nahlédnout do hloubky zkoumaného problému, pomocí informanta a jeho zkušeností, tím se otvírá také neverbální komunikace jako mimika či gesta, kterou můžeme na informantovi při rozhovoru sledovat (Kvale, Brinkmann, 2015).

Na úvod rozhovoru je důležitým krokem navodit přátelskou atmosféru s informantem, která by měla vést k důvěře informanta. Během rozhovoru je také dobré informovat, jak rozhovor plyne, a zda vede k cíli, kterého se snažíme dosáhnout. Správně vedený rozhovor je ten, kdy se informant cítí příjemně. Rozhovor by tak měl být veden oboustrannou rovnocennou komunikací. Na závěr je důležité poděkovat a rozloučit se, i zde se můžeme ještě dozvědět potřebné informace (Hendl, 2012).

Nejdříve byly vytyčeny výzkumné otázky, podle kterých byl připraven scénář rozhovoru. Scénář rozhovoru byl připraven tak, že obsahuje hlavní témata a návrhy otázek, které vedou k zodpovězení daných výzkumných otázek. Po sestavení scénáře rozhovoru byl proveden jeden pilotní rozhovor, díky kterému byly doladěny otázky v rozhovoru k lepší srozumitelnosti.

Na úvod rozhovoru byl každý z informantů ujištěn o anonymitě dat a o tom, že tato data budou sloužit pouze pro výzkumné účely. Nezbytnou otázkou, která byla všem informantům na začátku rozhovoru položena byla, zda souhlasí se záznamem vedeného rozhovoru.

Sběr dat probíhal v zimě na začátku roku 2021. Preferovaná forma rozhovoru byla při osobním setkání, ale v době pandemie nebyl každý z informantů ochotný se osobně sejít. Některé z rozhovorů tak byly vedeny online. Online rozhovory byly vedeny přes Messenger. Délka trvání každého rozhovoru byla okolo 30–40 minut.

5.1.6 Metoda analýzy a interpretace dat

Pro analýzu a interpretaci jsou využity postupy a metody kvalitativního výzkumu, metody zakotvené teorie. „Metoda zakotvené teorie je obecná metodologie analýzy spojená se sběrem dat, která využívá systematicky aplikovaný soubor metod, aby vytvořila induktivní teorii o určité oblasti“ (Glaser, 1993, str. 16).

„Zakotvená teorie je teorie induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje. To znamená, že je odhalena, vytvořena a prozatímně ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů. Proto se shromažďováním údajů, jejich analýza a teorie vzájemně doplňují. Nezačínáme teorií, kterou bychom následně ověřovali, Spíše začínáme zkoumanou oblastí a necháváme, ať se vynoří to, co je v této oblasti významné“ (Strauss, Corbinová, 1999, str. 14).

Vývoj zakotvené teorie spadá do šedesátých let 20. století, od té doby zakotvená teorie prošla mnoha změnami a rozdělila se do různých variant a přístupů (Švaříček, Šed'ová, 2014).

Tato metoda zakotvené teorie používá, k tvorbě induktivně odvozené zakotvené teorie o určitém jevu, systematický soubor postupů. Tato metoda ověřuje pojmy a vztahy mezi nimi, které mohou být také vytvářeny. Výsledkem výzkumu zakotvené teorie je teoretické vyjádření zkoumaného jevu. Cílem této teorie je vytvoření teorie, která vysvětluje zkoumaný jev (Strauss, Corbinová, 1999).

Proces analýzy dat na základě zakotvené teorie se odehrává pomocí otevřeného kódování. Princip otevřeného kódování spočívá v „...přiřazování klíčových slov či symbolů k částem textu tak, aby byla umožněna snadnější a rychlejší práce s těmito částmi a bylo možné prostřednictvím kódů kdykoli snadno pracovat s většími významovými celky“ (Miovský, 2006, str. 219).

Do fáze kódování se dostáváme poté, kdy máme nasbírané určité množství dat, ze kterých později vybíráme důležité kódy, ke kterým si píšeme poznámky. Vzorkování je u konce právě tehdy, když nezískáváme z dat žádné nové informace, informace se tedy opakují (Švaříček, Šed'ová, 2014).

5.2 Výsledky výzkumného šetření

V následujících podkapitolách se budu věnovat nejdříve analýze výsledků výzkumného šetření ze získaných rozhovorů s rodiči dětí mladšího školního věku, poté přejdu pro přehlednost k otevřenému kódování, dále budu postupovat axiálním a selektivním kódováním.

5.2.1 Analýza rozhovorů

V následující podkapitole budou analyzovány postupně všechny odpovědi informantů na jednotlivé otázky polostrukturovaného rozhovoru. Na úvod každého rozhovoru byla informantům položena otázka, která se týkala představení jeho dítěte, co se týče věku, pohlaví, charakteristiky osobnosti jeho dítěte. Jaké má zájmy jeho dítě a jakou zájmovou aktivitu navštěvuje. Poté byly pokládány předem připravené otázky.

1. Je podle Vás důležité Vaše slovo při výběru zájmové aktivity vašeho dítěte?

Proč si to myslíte?

U první otázky byla předložena důležitost informantům jejich slova při výběru zájmových aktivit jejich dětí. I2, I3, I4, I5, i I6 odpovídá ano, že spatřuje důležitost jejich slova, ale za určitých podmínek. I3: „..., u které předpokládáme, že by ho mohla zaujmout, a ve které by se mohl dále rozvíjet.“ Pro I4 je jeho slovo důležité, ale pokud dítě na té dané aktivitě trvá, ať si daný sport zkusí, říká. I5 má danou podmínku v rámci finančních a časových možností rodiny. Pro I6 je jeho slovo důležité, ale ne hlavní, důležitost spatřuje také v dětské radosti z dané aktivity. Zatím co I1 odpovídá: „V tomto případě vím, že on sám s žádnou zájmovou aktivitou nepřijde.“

2. Pomáhal/a jste svému dítěti s výběrem zájmové aktivity? Pokud ano, jak?

Co se týká pomoci s výběrem zájmových aktivit, kromě I4, každý z informantů svému dítěti pomáhal s výběrem zájmové aktivity. Každý s výběrem pomáhal jinak. I1 nabídl svému dítěti kroužky dle jeho zájmu. U I2 bylo o výběru jasné rozhodnuto, jelikož její dceru bavil aerobic, který I2 dělala, sama říká: „*Ji samotnou*

to moc bavilo, tudíž o výběru bylo rozhodnuto.“ Jeden z informantů, a to I3, pomáhal tím, že zjišťoval informace o oddílu, jeho trenérech a úspěších. U I5 pomoc spočívala především ve vysvětlení, tak jako u rozhovoru s I6.

3. Pokud by Vaše dítě přišlo s nápadem, jakou zájmovou aktivitu by chtělo navštěvovat, jaké další kroky by od Vás, jako rodiče, následovaly?

Pokud dítě přijde s nápadem, jakou zájmovou aktivitu by chtělo navštěvovat, kromě I1, jehož dítě s tímto nápadem nikdy nepřišlo, má každý z informantů určité kroky, jak by postupovali. I2 odpovídá: *„Zjistila bych, co by se jí líbilo, šla bych se s ní na nějakou hodinu jí vybrané aktivity podívat, a pak bychom zvažovali všechna pro a proti.“* U I3 by bylo prvním krokem probrat důvody, proč chce navštěvovat tuto konkrétní aktivitu, dále by zjistil organizační informace a taky, zda ji bude jeho dítě navštěvovat samo či s kamarádem nebo bude potřeba doprovod rodičů. *„Ať si aktivitu vyzkouší, zda se mu bude líbit, zajde si na dvě tři hodiny, a pak se rozhodne, zda bude v dané aktivitě pokračovat“*, odpověděl I4. U I5, pokud by dítě s takovým nápadem přišlo, by I5 zmapoval terén a po dohodě v rodině by dítě jednoduše přihlásil. Kroky u I6 by byly následující: *„Nejdříve bych zvažovala, zda to je jen její momentální nápad, a pak bych uvažovala komplexně.“*

4. Je pro Vás důležité, aby si dítě vybralo samo, alespoň částečně, zájmovou aktivitu, kterou bude navštěvovat? Proč je to pro Vás důležité?

V této otázce každý z informantů spatřuje důležitost výběru zájmové aktivity alespoň částečně dítětem. Shodli se na tom, že to vede k tomu, aby to dítě bavilo a byla tam vidět určitá radost ze zájmové aktivity, kterou dítě navštěvuje. I2: *„Chci, aby z této aktivity měla radost a cítila se šťastná a spokojená.“* I3: *„..., chci, aby to, co dělá, ho i skutečně bavilo.“* I4: *„...vybral si to proto, protože se mu aktivita líbí, má ji rád a je v ní celkem dobrý. A já mám radost, že ho to baví.“* I5: *„Možnost volby je důležitá především pro dítě.“* I6: *„..., aby ji dělalo s radostí, a ne z donucení.“*

5. Za jakých podmínek byste svému dítěti dovolil/a navštěvovat zájmovou aktivitu jím samotným vybranou?

U této otázky týkající se podmínek, pouze jeden informant, a to I6, odpověděl, že by dovolil navštěvovat dítěti zájmovou aktivitu bez podmínek, uvítal by, kdyby se jeho dítě pro něco nadchlo. Ostatní I1-I5 mají určité podmínky, které by měla zájmová aktivita splňovat. U I1 je to především dostupnost, stejně tak jako u I2, který ještě přidává, aby dítě bavila a viděl tam určité pokroky i spokojenost dítěte. I3 odpovídá: „*Pokud o ni projeví opravdový zájem a souhlasil bych s jejím zaměřením.*“ Pro I4 je podmínkou to, že dítě bude poctivě chodit na každou hodinu a samozřejmě zápasy. A I5 poukazuje na to, že jedinou důležitou podmínkou je shoda v rámci rodiny, jakožto rodiče a dítěte.

6. Stalo se Vám, že Vaše dítě po pár návštěvách, jím vybrané zájmové aktivity, nechtělo tuto aktivitu dále navštěvovat? Jak jste to řešil/a?

Všem těmto informantům se stalo, že jeho dítě, nechtělo zájmovou aktivitu dále navštěvovat, každý však přišel s jiným řešením. I1 zkoušel své dítě motivovat k tomu, aby dále tento kroužek navštěvovalo. S I2 to byla delší debata o tom, že dítě do kroužku nechtělo chodit, ale potom co se tam šel informant podívat, zjistil, že takový kroužek opravdu nemá smysl, a tak ho v něm dále nepodporoval. U I3 byla odpověď: „*..., snažil jsem se zjistit důvod ochladnutí zájmu a pokud to šlo, podpořil jsem ho, aby to ještě zkusil.*“ I4 se tato skutečnost taky stala a jeho řešením bylo: „*Po první hodině zjistil, že ho tohle zrovna bavit nebude, tak přešel do jiné. O nic nejde, důležité je vybrat to co ho baví.*“ Informant 5 má tuto zkušenost, ale víceméně vlastním zaviněním, kdy své dítě přihlásili místo na dítětem vybranou aktivitu, do podobné aktivity, která ale samozřejmě nebyla pro dítě totéž. I5 řešil tuto situaci dohodu a vysvětlením.

7. Snažil/a jste se Vašemu dítěti rozmluvit zájmovou aktivitu, jím vybranou? Pokud ano, proč jste to dělali?

Zda museli informanti svému dítěti zájmovou aktivitu vymlouvat, se shodla většina, že nemuseli. Byli to všichni, kromě I4, který musel zájmovou aktivitu svému dítěti vymlouvat. Důvodem bylo: „*..., důvod byl stejný čas a stejný den, kdy už měl svou první aktivitu.*“

8. Jak se snažíte v této „online době“ (nejen při COVID-19) přimět své dítě, aby bylo přihlášeno a pravidelně navštěvovalo nějakou zájmovou aktivitu?

Tato otázka byla zaměřena na celou „online dobu“, ve které žijeme, nejen na nynější pandemii, kdy všechno probíhá online a děti své zájmové aktivity nemohou navštěvovat. I1 odpovídá: *„Dělá, co sám chce. Občas mu promluví do duše, ale už nenaléhám, jen poradím, a rozhodnutí je na něm.“* I2 vysvětluje, že jdou jako rodina dítěti příkladem, žijí aktivně, což má na dítě velký vliv a díky tomu nemá jediný problém, do zájmové aktivity se vždy těší. Na podobné bázi je i odpověď od I3, nemusí své dítě nijak přesvědčovat, má rád pohyb, a tak ho nemusí nijak zvlášť motivovat. S předešlými odpověďmi se shoduje i I4: *„Má tuhle aktivitu rád, tak s tím není problém.“* I5 se vyjádřil i k nynější situaci a říká: *„Co dnes nevymyslí rodina, dítě nemá.“* A k pravidelným kroužkům musí svému dítěti vysvětlovat, že potřebuje i fyzický kontakt s vrstevníky. I6 se snaží svému dítěti domlouvat, ať ještě chvíli vydrží, a nakonec vždy vydrží.

9. Musel/a jste při výběru zájmové aktivity a následných návštěvách své dítě motivovat, aby pravidelně tento zájmový útvar navštěvovalo? Jak probíhala tato motivace dítěte z Vaší strany? Šlo o aktivitu, kterou jste vybral pro dítě vy nebo si tuto aktivitu zvolilo samo?

V návaznosti na předešlou otázku se dále tážeme také na určitou motivaci k pravidelné návštěvě zájmových aktivit dítěte. Jak informanti své děti motivují. Přímá motivace se vyskytuje pouze u dvou odpovědí, a to I3 a I4. I3 se snaží své dítě motivovat příslibem víkendového výletu, případně jinou aktivitou, která ho baví. I4 motivuje své dítě díky bývalému spoluhráči, se kterým daným aktivitu navštěvuje a taky tím, že je klub známý. U I2 k žádné větší motivaci nedochází, velikou motivací pro dítě však je matka, která danou aktivitu také dělala. Když se podíváme na I5, ten odpovídá, že motivace neměla smysl, ale důvodem byla výměna dvou aktivit, z vybrané, kterou chtělo dítě dělat, na podobnou, kterou mu vybrali rodiče. Motivace u I6: *„Často se to nestávalo, jen občas chtěla dělat něco jiného v danou dobu než jet na trénink.“*

10. Co je pro Vás důležité při výběru zájmové aktivity? Co je podle Vašeho názoru důležité pro dítě?

U otázky č. 10 se pozastavujeme nad tím, co je při výběru zájmové aktivity důležité. Pro I1 je důležité, aby se jednalo o aktivitu, o kterou se dítě opravdu zajímá, a která ho baví. I2 volí pohled rodiče i dítěte a říká: „*Pro mne jako rodiče, je důležité, aby mé dítě aktivně trávilo volný čas. ..., pocit jistoty, že v určitý čas je moje dcera v tělocvičně a věnuje se tomu, co ji baví. Pro dítě je důležitý pocit, že čas strávený v tělocvičně je správně strávený čas se svými kamarády.*“ I3 se ztotožňuje s tím, aby dítě zájmová aktivita bavila a smysluplně zaplnila jeho volný čas, a taky to to dítě musí bavit. Podobně odpovídá i I4, pro něj je důležité, aby tam dítě chodilo rádo a bavilo ho to. I5 se pozastavil nad dnešní dobou a říká: „*V dnešní online době jednoznačně pohyb.*“ Názor I6, kde spatřuje důležitost je, aby dítě mělo aktivitu pro tělo, ale také pro mozek.

11. Jak zásadní roli pro Vás hraje dopravení dítěte na zájmovou aktivitu? Je to pro Vás překážka? Řešíte ji u Vašeho dítěte a jak?

Jako poslední otázka byla zvolena otázka, týkající se dostupnosti zájmové aktivity, co se týče dopravení dítěte na zájmovou aktivitu. Pro většinu informantů není vzdálenost žádný problém. Je to určitě dáno tím, že informanti jsou z měst. I1 aktivity vybíral tak, aby byl schopen své dítě na zájmovou aktivitu dopravit. Dítě I2 jezdí na zájmovou aktivitu MHD a po skončení ji informant vyzvedává. Stejně tak u I3, kdy dítě jede buď to MHD, na kole nebo jde pěšky. Dítě I4 má zájmovou aktivitu v jiném městě: „*Většinou ho pouze vyzvedáváme, ... Ale střídáme se ještě s jednou maminkou.*“ Stejně tak jako u ostatních se i dítě I5 dopravuje pomocí MHD po městě. Zatím co I6 si vybíral dříve zaměstnání tak, aby mohl své dítě na zájmové aktivity vozit: „*Všechno jsem podřizovala tomu, aby ty kroužky mohla mít.*“

5.2.2 Otevřené kódování

V otevřeném kódování dochází k přiřazování kódů, jevům. Tyto kódy jsou následně kategorizovány, seskupovány podle podobnosti jevů (Strauss, Corbinová, 1999).

Nejdříve byly všechny rozhovory pomocí nahrávky, která byla vždy informantem schválena, přepsány. Před otevřeným kódováním byly prepisy několikrát pročteny a vyhledány v nich tzv. kódy, které jsou roztrženy do jednotlivých kategorií.

1. KATEGORIE: Preference volnočasových aktivit

Do kategorie s názvem Preference volnočasových aktivit byly zařazeny kódy: důležité znaky volného času, podmínky účasti dítěte a rodičů, kontakt s vrstevníky a zásluha rodičů. Ve všech těchto kódech se objevuje právě preference daných aktivit, kterou spatřují rodiče při výběru volnočasových aktivit. Důležitým aspektem pro rodiče při výběru volnočasových aktivit svých dětí je to, aby dítě aktivně a smysluplně trávilo volný čas, samozřejmě za určitých podmínek. Rodičům jde také o kontakt svého dítěte s vrstevníky.

DŮLEŽITÉ ZNAKY VOLNÉHO ČASU

I2: ...aktivně trávilo volný čas. I3: ...smysluplně zaplnila jeho volný čas

I6: ...aby dítě nebylo přetěžováno.

PODMÍNKY ÚČASTI DÍTĚTE A RODIČŮ

I1: Za podmínek, které by dávaly smysl. Především dostupnost.

I2: Aby bylo možno zajistit příchod i odchod na zájmovou aktivitu tak, aby nenarušovala chod jiných aktivit.

I3: Zda ji bude navštěvovat sám, s kamarádem, a jestli bude třeba náš doprovod.

I4: Pochtivě bude chodit na každou hodinu, trénink a samozřejmostí jsou zápasy.

I5: V rámci finančních a časových možností rodiny.

I6: Asi bez podmínek.

KONTAKT S VRSTEVNÍKY

I2: ...začala tam chodit s kamarádkou...čas strávený v tělocvičně je správně strávený čas se svými kamarády.

I3: Zda ji bude navštěvovat s kamarádem.

I5: Dítě potřebuje fyzický kontakt s vrstevníky.

ZÁSLUHA RODIČŮ

I1: Já mu vybíral kroužky, které by ho mohly bavit. Chtěl jsem, aby se socializoval.

I2: To, že dcera navštěvuje aerobic je trochu i moje zásluha.

I3: Podpořil jsem ho, aby to ještě zkusil.

I6: ...jsem ji podporovala, aby navštěvovala dramatický kroužek, a od MŠ taky angličtinu.

2. KATEGORIE: Důležité slovo rodičů

Do této kategorie s názvem Důležité slovo rodičů, byly přiřazeny kódy, ve kterých hraje hlavní roli slovo rodičů. Především se jedná o hlavní slovo rodičů při vysvětlení povahy zájmové aktivity dítěti, to že aktivitu nelze měnit ze dne na den a jiné náležitosti. Kdy dochází ke shodě dítěte s rodičem. Zde je zařazen také kód, který se také týká rozmlouvání zájmové aktivity dítěti jeho rodičem. Porušení schody v rámci rodiny, kdy se rodiče snaží dítěti nahradit oblíbenou aktivitu, za jinou podobnou.

A také zde byl přiřazen kód, kdy rodič musí zasáhnout do výběru volnočasové aktivity dítěti.

VYSVĚTLENÍ POVAHY ZÁJMOVÉ AKTIVITY

I3: ..., že pokud se pro něco rozhodne, měl by se tomu i náležitě věnovat.

I5: ..., že není možné zájmové aktivity měnit každý měsíc. Vysvětlení, co dceru v rámci zájmové aktivity čeká.

I6: ...je vhodné si s ním promluvit a vysvětlit mu možnosti a následky.

SHODA DÍTĚTE A RODIČE

I2: ...myslím si, že dcera dá na moji radu.

I3: Všechny aktivity, které navštěvoval si vybral sám, i když s naším přispěním.

I4: ...a pak se rozhodne, zda bude v dané aktivitě pokračovat.

I5: Jedinou důležitou podmínkou je shoda v rámci rodiny (dítě a rodiče).

ROZMLOUVÁNÍ ZÁJMOVÉ AKTIVITY DÍTĚTI

I2: ...žádnou aktivitu jsme jí nevymlouvali, nikdy nepřišla s úplně špatným nápadem.

I4: ...důvod byl stejný den a stejný čas, kdy už měl svou první aktivitu.

I5: Zatím nebylo nutné.

I6: Jen jsme spolu debatovali.

PORUŠENÍ SHODY V RÁMCI RODINY

I5: ...protože dcera chtěla chodit na balet, a my ji přihlásili na moderní tanec.

ZÁKROK RODIČE

I1: Já mu vybíral kroužky, které by ho mohly bavit. Více méně se o to, aby nějakou navštěvoval snažím já.

I2: Trvala bych ale na nějaké jiné sportovní aktivitě, kterou by trávila volný čas.

I5: Snažili jsme se dceru donutit vyčerpat uhrazené období...

I6: ..., že musí dochodit např. pololetí...

3. KATEGORIE: Pomocná ruka rodiče

Následující kategorií je Pomocná ruka rodiče. Sem jsme se snažili zařadit všechny kódy, ve kterých se vyskytuje určitá pomoc rodiče dítěti nejen při výběru zájmové aktivity, ale i následné návštěvy zájmovém aktivity dítětem. Nejdříve má každý z rodičů svou strategii při výběru zájmové aktivity dítěti, následně rodič zjišťuje informace o zájmové aktivitě. Při občasném nezájmu dítěte se jej rodič snaží motivovat a podporovat k další návštěvě zájmové aktivity. Důležitou roli hraje pomoc od rodičů, co se týče dopravení na zájmovou aktivitu a v neposlední řadě to jsou aktivity rodiny ve volném čase, čímž dítěti pomáhají rozvíjet se a vštěpovat mu určitý návyk.

STRATEGIE PŘI VÝBĚRU

I2: Šla bych se s ní na nějakou hodinu jí vybrané aktivity podívat, a pak bychom zvažovali všechna pro a proti.

I3: Nejdříve bych s ním probral důvody, proč chce navštěvovat tuto konkrétní aktivitu.

Dále bych zjistil, co nejvíce informací.

I4: Ať si aktivitu vyzkouší. Zajde se na dvě tři hodiny.

I5: ...bych zmapoval terén a dceru po dohodě v rámci rodiny jednoduše přihlásil.

I6: Na základě vyšetření v PPP.

RODIČ ZJIŠŤUJE INFORMACE

I2: Zjistila bych, co by se jí líbilo, šla bych se s ní na nějakou hodinu jí vybrané aktivity podívat, a pak bychom zvažovali všechna pro a proti. Aby bylo možno zajistit příchod i odchod na zájmovou aktivitu. Aby nenarušovala chod jiných aktivit.

I3: ...zjistil informace o oddílu, jeho trenérech a úspěších. Dále bych zjistil, co nejvíce informací, kdy se setkávají, kde, kdo aktivitu vede.

I5: ...bych zmapoval terén...

MOTIVACE

I1: Zkoušel jsem jej motivovat, ale nikdy jsem moc nenaléhal. Občas mu promluvím do duše, jen poradím.

I2: Viděla, že pohyb v naší rodině je velmi důležitý a trávíme jím hodně času. ..byla motivována tím, že viděla příklad ve své matce.

I3: Podpořil jsem ho. Nemusím ho nijak zvlášť přesvědčovat, takže žádná větší motivace není třeba. ..., tak třeba příslibem víkendového výletu, případně jiné aktivity, která ho baví.

I4: Motivace byl bývalý spoluhráč a klub, který je celkem známý.

I5: Virtuální svět je fajn, ale dítě potřebuje fyzický kontakt s vrstevníky.

K pravidelným návštěvám kroužku tedy probíhá toto vysvětlení dítěti. Motivace neměla smysl.

I6: Často se to nestávalo.

DOPRAVENÍ DÍTĚTE NA ZÁJMOVOU AKTIVITU

I1: Vždy jsem vybíral aktivity tak, abych ho tam zvládl dopravit.

I2: Většinou jezdí MHD. Po skončení hodiny ji vždy vyzvedáváme, buď já nebo manžel.

I3: ..., se to dá zajistit na kole nebo MHD, popřípadě jde dítě samo.

I4: Většinou ho pouze vyzvedáváme. Ale střídáme se ještě s jednou maminkou.

I5: Chodí na klavír v našem městě, po kterém se dopravuje pomocí MHD.

I6: Dřív jsem si vybírala zaměstnání a domluvu v zaměstnání, že ji na ty kroužky prostě vozit musím. Dnes už je soběstačná.

AKTIVITA RODINY VE VOLNÉM ČASE

I2: V naší rodině se i přesto snažíme aktivně žít. Velmi ráda se přidá ke mně a cvičíme spolu.

I5: Co dnes nevymyslí rodina, dítě nemá.

4. KATEGORIE: Možnost svobodné volby

Kategorie s názvem Možnost svobodné volby se zaměřuje na možnost volby ze strany dítěte, kdy si danou aktivitu buď to vybere dítě samo nebo má možnost se mezi více aktivitami rozhodnout. Je také na jeho rozhodnutí, které se rodiče snaží podporovat a respektovat.

MOŽNOST VOLBY

I1: Vždy jsem mu nabídl možnosti. Nabízel jsem mu kroužky dle jeho zájmu.

I2: Ji samotnou to moc bavilo, tudíž o výběru bylo rozhodnuto.

I3: Všechny aktivity, které navštěvoval si vybral sám.

I4: Vybral si to proto, protože se mu aktivita líbí.

I5: Možnost volby je důležitá především pro dítě.

I6: Mohu mu pomoci s vyhledáváním aktivit a je už na něm, co si vybere

ROZHODNUTÍ DÍTĚTE

I1: Dělá, co sám chce. Rozhodnutí je na něm.

I2: Snažím se respektovat a podporovat zájmy svého dítěte. Moje dcera velmi brzy pochopila, že to není pro ni to nejvhodnější.

I4: Pokud dítě na tom trvá, ať si dany sport zkusí. Zjistil, že ho tohle zrovna bavít nebude, tak přešel do jiného.

5. KATEGORIE: Dítě jako středobod

Do kategorie páté jsou směřovány všechny kódy, týkající se dítěte jako středobodu pro svého rodiče. Patří sem kód předpoklad rozvoje dítěte, kdy rodič vyzdvihává přednosti dítěte, které vedou k výběru zájmové aktivity, a taky sleduje zájmy dítěte. Při návštěvě zájmové aktivity, kdy dojde k tomu, že dítě zájmová aktivita přestává bavit, rodič zjišťuje důvody, proč to dítě nebaví.

PŘEDPOKLAD ROZVOJE DÍTĚTE

I1: Není sportovní typ. Baví ho tvoření.

I2: Velmi ji baví sportovní akce všeho druhu, kterých se ráda účastní. Je sportovně založená a velmi lehce se učí nové cvičební sestavy.

I3: Je velmi sportovně založený, vyniká obratností při cvičení.

I4: Alespoň zjistí, zda na to má.

I5: Je soutěživá, přirozeně inteligentní.

I6: Od malička reagovala na hudbu a rytmus.

ZÁJMY DÍTĚTE

I1: Od mala tíhl k přírodě, zajímal se o ptactvo, myslivost, rád kreslil, skládal puzzle, stavěl Lego, rád natáčel a fotil přírodu, četl. Navštěvoval několik výtvarných kroužků. Skaut od 7 do teď.

I2: Ráda jezdí na kolečkových bruslích, na ledových bruslích, na lyžích a v létě ráda plave. Chodila do gymnastiky a do folklorního kroužku. Chodila do baletu. Jako nová aktivita se objevil klub aerobiku.

I3: Jezdí na inline bruslích. Aktivně navštěvuje oddíl juda. Navštěvuje skautský oddíl.

I4: Hrál při škole baseball. Přešel do vedlejšího města hrát softball. Kromě baseballu a softballu ho baví jízda na kole a samozřejmě PC.

I5: Hraje na klavír, projevuje také zájem o lezení. Zajímá se o instruktážní videa na YouTube a politiku.

I6: Navštěvovala od 3 do 7 let balet. Přešla na street dance, zajímaly ji knížky. Začala psát knihu.

ZJIŠTĚNÍ, PROČ TO DÍTĚ NEBAVÍ

I2: ..., že tam chodit nechce, že jí to nebaví, nesedla si s ostatními, dokonce ani s paní učitelkou. Prostředí, kde vyučování probíhalo bylo velmi nepříjemné a neútné.

I3: Snažil jsem se zjistit důvod ochladnutí zájmu.

I4: ..., že ho tohle zrovna bavit nebude...

I5: ..., protože dcera chtěla chodit na balet, a my ji přihlásili na moderní tanec...

I6: Jen dětské rozmary, momentální nechut' nebo nálada...

6. KATEGORIE: Zdatnost a radost

Kategorie Zdatnost a radost byla vytvořena na základě kódů: předpoklad rodiče, důležitost zájmové aktivity, podmínky zájmové aktivity, návštěva zájmové aktivity, úspěchy dítěte v zájmové aktivitě. Všechny tyto kódy se sjednocují v tom, že pro rodiče je důležité, aby jejich dítě zájmové aktivita bavila, aby ji dělalo z radostí, aby se jejich dítě hýbalo, protože pohyb je v této době hodně důležitý, a aby rodiče viděli pokrok v dané aktivitě u svého dítěte.

PŘEDPOKLAD RODIČE

I1: Aby to to dítě bavilo. A aby to bylo něco, co ho baví. Aby se jednalo o zájmovou aktivitu, o kterou se dítě opravdu zajímá, a která ho baví.

I2: Myslím, že se jí líbilo, když jsem ji s sebou brala na mé hodiny aerobiku, kde své předpoklady ukázala. Chci, aby z této aktivity měla radost a cítila se šťastná a spokojená.

I3: ..., u kterého předpokládáme, že by ho mohla zaujmout, a ve které by se mohl dále rozvíjet. Chci, aby to, co dělá, ho skutečně i bavilo. Dítě musí bavit a musí se dokázat začlenit do kolektivu.

I4: Dítě tam musí chodit rádo, kamarádit se s ostatními, a hlavně ho to musí bavit.

I6: Aby dítě dělalo aktivitu s láskou a radostí.

DŮLEŽITOST ZÁJMOVÉ AKTIVITY

I1: Je důležité, aby ji dělalo s radostí, a ne z donucení.

I2: Důkladně si protáhne tělo a je celkově velice spokojená.

I3: Aby dítě bavila, smysluplně zaplnila jeho volný čas. Musí se tam cítit dobře a naučit se prosadit v kolektivu.

I4: Dítě tam musí chodit rádo, kamarádit se s ostatními, a hlavně ho to musí bavit.

I5: V dnešní online době jednoznačně pohyb.

I6: Jeden kroužek, který bude aktivní pro tělo, Druhý, který bude aktivní pro mozek a pomůže jí k osobnímu rozvoji.

PODMÍNKY ZÁJMOVÉ AKTIVITY

I1: Aby to bylo něco, co ho baví.

I2: Aby zájmová aktivita byla časově dostupná. Vidím určité pokroky, je šťastná a spokojená.

I3: Pokud o ni projeví zájem. ..., že mu to něco přinese a bude ho bavit.

I4: Je vybrat to, co ho baví.

I6: ...když se pro něco nadchne.

NÁVŠTĚVA ZÁJMOVÉ AKTIVITY

I2: ...do aerobiku se vždycky těší.

I3: ...má rád pohyb...

I4: Má tuhle aktivitu rád.

I6: ...ví, že je to pro ni užitečné.

ÚSPĚCHY DÍTĚTE V ZÁJMOVÉ AKTIVITĚ

I2: O víkendech jezdí s družstvem na aerobické závody.

I3: ...juda, se kterým se účastní různých soutěží. Největší úspěch je 3. místo v župním přeboru v Olomouci.

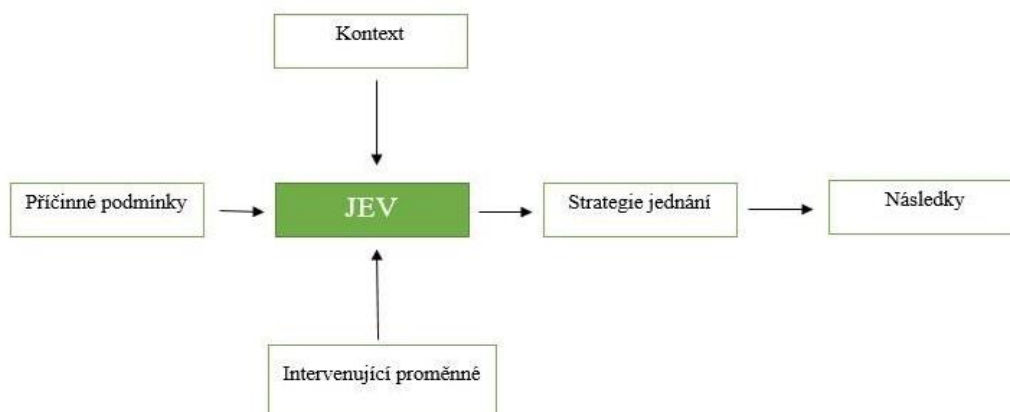
I4: Probojovali se i na MČR a skončili na krásném třetím místě. Dařilo se jim a měli další úspěchy.

I6: ...byla v soutěžním výběru...

5.2.3 Axiální kódování

Dalším krokem kódování bude kódování axiální. Zde dochází k uspořádání již získaných údajů pouze novým způsobem. Způsobem je vytvoření vztahů mezi vzniklými kategoriemi v rámci paradigmatického modelu. Tento model je tvořen jevem, příčinnými podmínkami, kontextem, intervenujícími proměnnými, strategií jednání a následky (Strauss, Corbinová, 1999).

Graf č. 4: Paradigmatický model

Zdroj: vlastní práce autora

Jev

Jev je hlavní myšlenkou, na kterou je zaměřeno jednání a interakce směřující ke zvládnutí (Strauss, Corbinová, 1999). Jev jsme zvolili na základě kategorie „Důležité slovo rodičů“. V této kategorii dochází k vysvětlení povahy zájmové aktivity, jde zde o shodu dítěte a rodiče, rozmlouvání zájmové aktivity dítěti, porušení shody v rámci rodiny a zákrok rodiče.

Příčinné podmínky

Jedná se o události, vedoucí ke vzniku jevu (Strauss, Corbinová, 1999). V našem případě se tedy jedná o možnost svobodné volby. Pod tuto kategorii spadá možnost volby a rozhodnutí dítěte.

Kontext

Dle Strausse a Corbinové je kontext soubor vlastností, které k centrálnímu jevu náleží a jsou umístěny na dimenzionální škále. Často jde o intenzitu, konkrétní umístění, časovou trajektorii atd. (Strauss, Corbinová, 1999). V tomto případě se u nás jedná o preference volnočasových aktivit, kam spadají důležité znaky volného času, podmínky účasti dítěte a rodičů, kontakt s vrstevníky a zásluha rodičů.

Intervenující proměnné

Intervenující proměnné jsou podmínky, související se strategií jednání. Mohou ji usnadňovat či naopak komplikovat. Zahrnují čas, prostor, kulturu a další (Strauss, Corbinová, 1999). Do intervenujících proměnné spadá kategorie „Dítě jako středobod“. S předpokladem rozvoje dítěte, zájmy dítěte a zjištění, proč to dítě nebaví.

Strategie jednání a interakce

Je určitou reakcí na jev a jeho zvládnání za určitých podmínek. Ne vždy však musí být jednání záměrné (Strauss, Corbinová, 1999). Jako strategii jednání jsme zvolili pomocnou ruku rodiče. Do dané kategorie spadá strategie při výběru, rodič zjišťuje informace, motivace, dopravení dítěte na zájmovou aktivitu a aktivita rodiny ve volném čase.

Následky

Následky jsou výsledky jednání nebo interakce. Naším výsledkem je kategorie „Zdatnost a radost“. Zde máme předpoklad rodiče, důležitost zájmové aktivity, podmínky zájmové aktivity, návštěva zájmové aktivity a úspěchy dítěte v zájmové aktivitě.

Tabulka č. 3: Dosazený paradigmatický model

PŘÍČINNÉ PODMÍNKY	JEV	KONTEXT	INTERVENUJÍCÍ PODMÍNKY	STRATEGIE JEDNÁNÍ A INTERAKCE	NÁSLEDKY
Možnost svobodné volby	Důležité slovo rodičů	Preference volnočasových aktivit	Dítě jako středobod	Pomocná ruka rodiče	Zdatnost a radost

Zdroj: vlastní práce autora

5.2.4 Selektivní kódování

Proces selektivního kódování probíhá na vyšší abstraktnější úrovni než axiální kódování, které je mu podobné. Cílem tohoto kódování je rozvíjet data do zakotveného obrazu reality. Výběrem je jedna klíčová kategorie, Všechny ostatní jsou vztaženy potom k té jediné centrální kategorii. Centrální kategorií by měla být kategorie, odpovídající zkoumanému jevu (Strauss, Corbinová, 1999). „*Součástí procesu selektivního kódování je i samotné zakotvení teorie*“ (Strauss, Corbinová, 1999, str. 99).

Na základě získaných dat otevřeným a axiálním kódováním jsme přišli k centrální kategorii s názvem „**Vliv rodiče na výběr zájmových aktivit svého dítěte**“. K této kategorii nás navedly právě kódy, které nám vznikly při otevřeném a následném axiálním kódování.

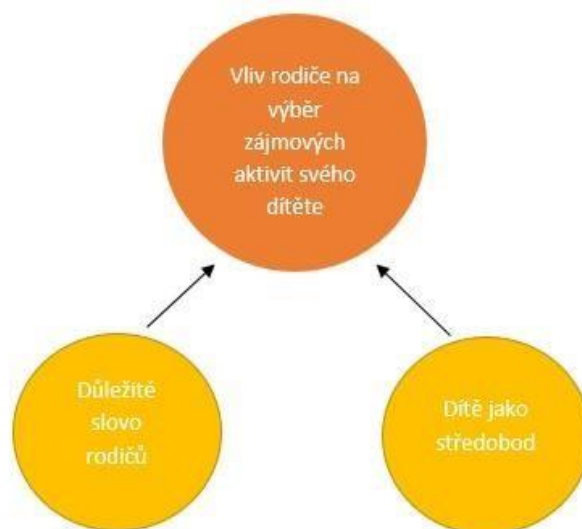
Z provedených rozhovorů vyplynulo, že ano rodiče mají vliv na výběr zájmových aktivit svých dětí. Tento vliv je dán tím, že rodič zná své dítě, ví, jaké má předpoklady, a i když se to může na první dojem zdát, že vybírá za dítě zájmovou aktivitu on, není to tak myšleno, rodič to myslí pro jeho dobro. Zájmem rodiče je, aby dítě na zájmovou aktivitu chodilo rádo a s nadšením, a hlavně aby alespoň něco dělalo. Což se ukazuje v této nejen covidové, ale celé online době, ve které žijeme. Ne vždy je pro rodiče jednoduché a musí své dítě motivovat k tomu, aby zájmovou aktivitu pravidelně navštěvovalo.

K centrální kategorii, kterou jsme si určili, se vztahuje podkategorie „Důležité slovo rodičů“. Zde si rodiče v rozhovorech určovali kritéria, která musí zájmová aktivita jejich dětí splňovat. Poukazuje se v ní především na časovou dostupnost, aby rodina své dítě dokázala dopravit na dané místo v přesný čas, zároveň, aby se zájmová aktivita shodovala časově s jinými aktivitami dítěte. Jedním z dalších kritérií byla i cenová dostupnost, zda si to rodina může za takových podmínek dovolit. A v neposlední řadě se jednalo o dopravní dostupnost. Dalším z kritérií, které zmínili snad všichni informanti bylo, aby to dítě bavilo, aby tu zájmovou aktivitu rádo navštěvovalo a posouvalo se v ní dál. Jeden z rodičů odpověděl, že je pro něj důležitým kritériem to, aby dítě projevilo opravdový zájem o danou aktivitu. Kritériem ze strany rodičů bylo také to, že jejich dítě bude ale pravidelně navštěvovat tréninky a s tím jdou ruku v ruce i zápasy, které se konají o víkendech. K tomu se také přiklání, že rodič musí dítěti vysvětlit povahu zájmové aktivity.

Další podkategorie, která se k centrální kategorii vztahuje je podkategorie s názvem „Dítě jako středobod“. Při rozhovorech rodiče zdůraznili i předpoklad rozvoje dítěte, podle kterého svému dítěti pomáhají vybírat zájmové aktivity, které budou dítěti šity na míru. Pokud si dítě vybere však jinou, dochází u rodičů k vysvětlení. Už od mala rodiče své dítě pozorují, sami dobře ví, co dítě baví a co mu jde, podle toho se také odvíjí výběr zájmové aktivity u dítěte. Důležitou roli hraje také motivace ze strany rodičů, když jim dítě oznámí, že na danou aktivitu již nechce chodit. Rodič tak často své dítě motivuje, vysvětluje a snaží se, aby jeho dítě u aktivity setrvalo.

Graf č. 5: Podkategorie selektivního kódování

Zdroj: vlastní práce autora

Následně se zaměříme na vztahy mezi centrální kategorií a ostatními podkategoriemi.

Vliv rodiče na výběr zájmových aktivit svého dítěte a Preference volnočasových aktivit

Námi zvolená centrální kategorie jde ruku v ruce s podkategorií Preference volnočasových aktivit. Zde dochází právě k určitým podmínkám ze strany rodičů o tom, jak by měla daná aktivita vypadat, jaké budou podmínky účasti i např. kontakt s vrstevníky. Vztah mezi těmito kategoriemi spatřujeme především v tom, že rodiče mají vliv na výběr zájmové aktivity svého dítěte, tím, že mají určité preference.

Vliv rodiče na výběr zájmových aktivit svého dítěte a Pomocná ruka rodiče

Zde se může zdát, že centrální kategorie nemá s danou podkategorií nic společného, ale opak je pravdou. Vztah těchto dvou kategorií spočívá především v tom vlivu rodičů na dítě. Nejen, že rodič dítěti pomáhá, jak s výběrem, tak se zjišťováním informací o dané aktivitě, a snaží se své dítě podporovat. Důležitou roli a určitý vztah, který zde spatřujeme, je vštěpování návyku, dle aktivit rodiny ve volném čase, což se následně projevuje u výběru zájmové aktivity.

Vliv rodiče na výběr zájmových aktivit svého dítěte a Možnost svobodné volby

Vztah mezi těmito dvěma kategoriemi je následující. Dítě má možnost svobodné volby, samo se rozhodnout jakou zájmovou aktivitu bude navštěvovat, je ale rodiči ovlivněno díky podmínkám, které rodiče na zájmovou aktivitu kladou. Dá se tedy říct, dítě si může zájmovou aktivitu vybrat samo, ale za určitých podmínek, které bude aktivita splňovat.

Vliv rodiče na výběr zájmových aktivit svého dítěte a Zdatnost a radost

Rodiče spatřují největší důležitost v tom, aby dítě zájmová aktivita bavila, dělalo ji rádo, a také aby viděli určité pokroky. Také je pro ně v této době důležitý pohyb jejich dítěte. Vztah tedy mezi kategoriemi Vliv rodičů na výběr zájmových aktivit svého dítěte a Zdatnost a radost jsou provázané právě vlivem rodičů na výběr, aby to dítě bavilo a přinášelo mu to radost.

6 Shrnutí výsledků výzkumu

V této práci jsme se v empirické části zabývali kvalitativním výzkumem s ohledem na problematiku ovlivňování dětí při výběru zájmových aktivit rodiči. Přicházíme k fázi, kdy je nutné odpovědět na výzkumné otázky.

Rozhovory byly provedeny se šesti informanty, z úplných rodin, žijících ve městech. Tento závěr se tedy nedá nijak sumarizovat. Z rozhovorů tedy vyplynuly následující skutečnosti. Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit a zanalyzovat, zda a jak rodiče ovlivňují výběr volnočasových aktivit svých dětí.

Domnívají se rodiče, že jsou významnými aktéry, při výběru volnočasových aktivit svých dětí?

Ze všech provedených rozhovorů vyplývá, že ano, rodiče jsou významnými aktéry při výběru volnočasových aktivit svých dětí. Odůvodňují to tak, že svému dítěti pomohou s výběrem vhodné aktivity, u které vidí určitý předpoklad. A taky dítěti zavčas vysvětlí povahu zájmové aktivity, aby dítě vědělo, za jakých podmínek daná aktivita probíhá.

Jak přistupují rodiče k výběru volnočasových aktivit jejich dětmi?

Rodiče z informantů mnou vybraných přistupují k této problematice velice otevřeně. Jsou rádi, když jejich dítě přijde s aktivitou, kterou by chtělo navštěvovat, za účelem, že ho bude bavit, že si ji chce zkusit. Rodič nechá dítě, aby si danou aktivitu vyzkoušelo na pár hodinách, aby zjistila, zda ji chce opravdu navštěvovat. Po té rodič zjišťuje informace o dané aktivitě, kde, kdy a za jakých podmínek bude aktivita probíhat. Také záleží na finanční a časové dostupnosti. Pokud vše z těchto věcí funguje, nemá jediný problém, aby dítě tuto aktivitu navštěvovalo.

Používají rodiče nějaké strategie, kterými ovlivňují výběr volnočasových aktivit jejich dětí?

Není to tak. Rodiče nepoužívají strategie, kterými by ovlivňovali výběr volnočasových aktivit jejich dětí. U některých z informantů dochází pouze k rozmluvě s dítětem, co se týče určité zájmové aktivity, kterou ale dítě od dané zájmové aktivity nijak neodrazuje. U jiných se zase může zdát, že funguje určitá strategie nevědomky. Způsobeno například tím, že dítě je od malička vedeno ke sportu. Celá rodina sportuje, a tak má dítě vybudovaný vztah ke sportu.

Co rodiče spatřují za problém při výběru volnočasových aktivit jejich dětí?

Problémem mohou být podmínky, které určili rodiče při výběru zájmové aktivity. Aby byla časově a finančně dostupná. Jedním z problémů, který rodiče spatřují, je neomrzení toho zájmu a nadšení ze strany dítěte. Je pro ně důležité, aby zájmová aktivita, kterou jejich dítě navštěvuje, jej bavila a chodilo na ně rádo.

Z jednotlivých rozhovorů vyplynulo, že ano rodiče pomáhají svým dětem při výběru jejich zájmových aktivit. Není to však formou nějakého snad nucení. U výběru vyvažuje shoda mezi dítětem a rodičem. Dítě si aktivitu vybere, rodič ji zhodnotí, odsouhlasí a pomůže mu se k ní dostat. Upřesní však pravidla, která je potřeba dodržovat, aby pak nedošlo k omylu ze strany dítěte.

7 Diskuse

Přecházíme k důležité části diplomové práce, kterou je diskuse. Zde se budeme zabývat poznatky, které nám dala právě výzkumná část na téma rodiče jako činitel ovlivňující výběr volnočasových aktivit dětí mladšího školního věku. Zvolené téma koresponduje s nyní aktuálně řešeným problémem obezity dětí. S tím souvisí zároveň výběr a celkově návštěvnost zájmových aktivit.

Na úvod je potřeba zmínit, že výzkumného šetření se zúčastnilo 6 rodičů dětí mladšího školního věku, které navštěvují jakoukoliv zájmovou aktivitu. Jedná se o děti vyrůstající v úplné rodině, žijící ve městě do 30 000 obyvatel. Všechny tyto děti tedy navštěvují, mimo pandemii, nějakou ze zájmových aktivit. S výběrem zájmové aktivity jim pomáhali rodiče. Ne za účelem, že rodič za dítě vybral zájmovou aktivitu, kterou bude dítě navštěvovat, ale dítě si vybralo zájmovou aktivitu samo a rodič jen určil podmínky. Všem rodičům, na čemž se shodli, jde o to, aby jejich dítě navštěvovalo zájmovou aktivitu rádo, a aby ho daná aktivita bavila.

Jak uvádí Perič ve své knize Sportovní příprava dětí, rodič se shoduje právě s tím, že v tomto věku dochází k všestrannému rozvoji dítěte, proto je pro rodiče důležité, aby se dítě o něco zajímalo. Doporučení vyplývající z výzkumu je takové, aby rodiče dítě podporovali v tom, co ho baví. Právě tady se projeví výsledky. Ale také, aby ho motivovali, když se dítěti moc nechce.

Dle dohledaných ostatních prací můžeme říct, že práce na dané téma zatím nebyla zpracována. Podobná témata týkající se ovlivnitelnosti dětí ze strany rodičů se vztahuje k jiné věkové kategorii. Můžeme tedy zmínit bakalářskou práci Bc. Michaely Pavelkové z Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, s názvem Vliv rodičů na výběr volnočasových aktivit dětí staršího školního věku, kde se zabývá problematikou volného času dětí staršího školního věku a jejich rodičů. Výsledkem její práce, ve které zvolila kvantitativní výzkum, dospěla k tomu, že výběr zájmových aktivit je na dítěti, podle toho, co ho zajímá a baví, rodič hraje pouze podpůrnou úlohu.

V časopise Journal of Leisure Research, vyšel článek s provedeným výzkumem v Nizozemsku, týkající se zájmových aktivit mladých adolescentů a jejich rodičů. Výsledkem tohoto výzkumu je, že deseti až dvanáctileté děti, zejména ty z vyšších společenských vrstev, nejvíce zažívají zásahy rodičů do jejich zájmových aktivit.

Závěr

Celá práce se zaměřovala na volný čas, především na zájmové aktivity dětí mladšího školního věku a na to, jak je rodiče při výběru těchto aktivit ovlivňují. Práce byla rozdělena na dvě části, a sice část teoretickou a část empirickou. V teoretické části byla přiblížena problematika daného tématu. Následně byl v empirické části proveden kvalitativní výzkum, pomocí metody zakotvené teorie, ve kterém jsme se zabývali ovlivnitelností dětí ze strany rodičů při výběru zájmových aktivit. V empirické části byly popsány také použité metody v kvalitativním výzkumu. Následně zde byly vyobrazeny výsledky z výzkumného šetření. Hlavním cílem práce bylo zjistit a zanalyzovat, zda a jak rodiče ovlivňují výběr volnočasových aktivit svých dětí.

V závěru, vyplývající z výzkumu, lze říct, že kroky analýzy korespondují se studovanou literaturou a každý z jednotlivých kroků přinášel nové výsledky a jiný pohled na problematiku ovlivnitelnosti dětí při výběru volnočasových aktivit rodiči.

Informanti se více méně na většině otázek shodli a odpovídali podobně. Pouze jeden rozhovor se lišil od všech ostatních, jednalo se o informanta, jehož dítě má sice zájmy, ví, co ho baví, ale nikdy s žádnou zájmovou aktivitou, kterou by chtělo navštěvovat, nepřišlo. Zde tedy dochází k tomu, že rodič vybírá zájmovou aktivitu dítěti, nikoliv naopak. Samozřejmě informant zdůrazňuje, že tento výběr je udělen podle zájmů a koníčků dítěte.

Pro rodiče je důležitým faktorem, aby ta aktivita, kterou dítě navštěvuje, dítě bavila a bylo v ní dobré, aby rodič viděl určité kroky u svého dítěte. Rodič je dítěti jako pomocná ruka. Snaží se dítěti pomoci, zjišťuje informace o daném kroužku, kdy má dítě kam chodit. Snaží se tuto aktivitu vpassovat do jejich denního režimu, aby danou aktivitu dítě mohlo navštěvovat. Při ztrátě zájmu o aktivitu, což se může stát, a může to být jen špatný den, rodič se dítě snaží motivovat a podporuje ho v daném koníčku. Někteří z informantů motivují své děti třeba i příslibem jiné aktivity, kterou budou vykonávat např. o víkendu.

Vybraným rodičům nejsou jejich děti lhostejné a pro jejich dobro se snaží dělat maximum. Všem z informantů na svých dětech záleží, což dokazuje i jedna z otázek, na kterou většina rodičů odpovídá, že jim nedělá problémy dopravit své dítě na zájmovou aktivitu kamkoliv, že je to to poslední, když aktivita bude dítě bavit a bude v ní dobré.

Seznam bibliografických zdrojů

- BLÁHA, V. *Výchova mimo vyučování na základních školách*. PRAHA: SPN, 1984.
- ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. PRAHA: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3.
- ČECH, T. *Výchova a volný čas*. BRNO: MSD, 2007. ISBN 978-80-86633-97-8.
- Český statistický úřad. *Jaké je složení domácností v ČR*. [online]. Josef Škrabal, 2013 [cit. 2021-01-07]. Dostupné z https://www.czso.cz/csu/czso/jake_je_slozeni_domacnosti_v_cr20130307
- DUFFKOVÁ, J., URBAN, L., DUBSKÝ, J. *Sociologie životního stylu*. PRAHA: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-123-6.
- DUNOVSKÝ, J. *Dítě a poruchy rodiny*. PRAHA: Avicenum, 1986.
- DUNOVSKÝ, J. *Sociální pediatrie*. PRAHA: Grada, 1999. ISBN 80-7169-254-9
- DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. PRAHA: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5.
- DVOŘÁKOVÁ, Z. *Když ještě nebyli slavní: nástup výtvarné generace Národního divadla*. TŘEBÍČ: Akcent, 2000. ISBN 80-7268-084-6.
- FAJFER, Z. *Koordinační (obratnostní) schopnosti, pohyblivost (strečink) v systému tréninku hráče fotbalu*. BRNO: vlastní nakladatelství, 2004.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. BRNO: Paido, 2000. ISBN 80-8593-179-6.
- GLASER, V., ČTVERÁK, V., FROLÍK, J. *Ořech*. PRAHA: Bílý slon, 1993. ISBN 80-901291-5-3.
- HÁJEK, B. *Děti, vedoucí, volný čas*. Institut dětí a mládeže MŠMT, 2004. ISBN 80-86784-06-1.
- HÁJEK, B., HOFBAUER, Z., PÁVKOBÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. PRAHA: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. PRAHA: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. PRAHA: Portál, 2004. ISBN 80-7178927-5.
- JANIŠ, K. *Vybrané kapitoly z dějin výchovy*. OPAVA: Slezská univerzita, 2009. ISBN 978-80-7248-512-3.

- JANSA, P., DOVALIL, J. *Sportovní příprava*. PRAHA: Q-art, 2007. ISBN 80-903280-8-3.
- KAPLAN, A., VÁLKOVÁ, N. *Atletika pro děti a jejich rodiče, učitele a trenéry (první vydání)*. PRAHA: Olympia; Český atletický svaz, 2009. ISBN 978-80-7376156-1.
- KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času*. BRNO: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.
- KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času*. BRATISLAVA: Veda, 2010. ISBN 978-80-8082-330-6.
- KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. PRAHA: Portál, 2008. ISBN 978-807367-383-3.
- KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. a kol. *Člověk – prostředí – výchova*. BRNO: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. PRAHA: Aspi, 2007. ISBN 80-7357-276-1.
- KREJČOVÁ, L. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*. PRAHA: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3474-3.
- KURIC, J. *Ontogenetická psychologie*. BRNO: Akademické nakladatelství CERM, 2001. ISBN 80-214-1844-3.
- KVALE, S., BRINKMANN, S. *InterViews: Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing*. THOUSAND OAKS, UNITED STATES: Sage Publications Inc, 2015. ISBN 978-1-4522-7572-7.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. PRAHA: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.
- LOVASOVÁ, L. *Rodinné vztahy*. PRAHA: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-66-0.
- MACHOVÁ, J. *Biologie člověka pro učitele*. PRAHA: Karolinum, 2002. ISBN 807184-867-0.
- MAREŠ, J., ČÁP, J. *Psychologie pro učitele (druhé vydání)*. PRAHA: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.
- MARUŠIAK, M. *O manželství a rodině*. PRAHA: SNPL, 1957.
- MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. PRAHA: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-504-2.

- MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres*. PRAHA: Galén, 1994. ISBN 80-85824-06-X.
- MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce* (první vydání). PRAHA: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.
- MIŇHOVÁ, J., HRÍCHOVÁ, M., NOVOTNÁ, L. *Vývojová psychologie*. PLZEŇ: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-281-0.
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. PRAHA: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- MOJŽÍŠ, L., SOBOTA, J. *Základy rodinné výchovy: pomocný pracovní text pro odborná učiliště a praktické školy* (1. vydání). PRAHA: Septima, 1997. ISBN 80-7216-023-0.
- NĚMEC, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. BRNO: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.
- PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. PRAHA: Portál, 2008. ISBN 80-7178-711-6.
- PERIČ, T. *Sportovní příprava dětí* (aktualizované vydání). PRAHA: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4218-2.
- PIAGET, J. *Psychologie inteligence*. Praha: SPN, 1966.
- PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny*. BRNO: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-039-2.
- PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. PRAHA: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník* (čtvrté vydání). PRAHA: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. PRAHA: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.
- RYCHTECKÝ, A., FIALOVÁ, L. *Didaktika školní tělesné výchovy* (druhé vydání). PRAHA: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-659-7.
- ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. PRAHA: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-078-0.
- SAK, P., SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. PRAHA: Svoboda Servis, 2004. ISBN 80-86320-33-2.
- SEKOT, A. *Sociologie v kostce* (třetí vydání). BRNO: Paido, 2006. ISBN 80-7315-126-X.

- SCHOR, E. L. *Caring for your school-age child: Ages 5 to 12*. New York: Bantam Trade, 1999. ISBN 978-0-553-37992-4.
- SKORUNKOVÁ, R. *Úvod do vývojové psychologie*. HRADEC KRÁLOVÉ: Gaudeamus, 2011. ISBN 978-80-7435-115-0.
- STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. BRNO: Albert; Podané ruce, 1999. ISBN 80-85834-60-X.
- ŠEĐOVÁ, K., ŠVAŘÍČEK, R. A KOL. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. PRAHA: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
- ŠERÁK, M. *Zájemové vzdělávání dospělých*. PRAHA: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.
- ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. OLOMOUC: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-244-2141-4.
- ŠVEC, Š. A KOL. *Metodologie věd o výchově*. BRNO: Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-192-8.
- TAMÁŠOVÁ, V. *Teória a prax rodinnej edukácie*. IVANKA PRI DUNAJI: Axima, 2007. ISBN 978-80-969178-3-9.
- THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. PRAHA: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.
- VACÍNOVÁ, M., LANGOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. PRAHA: Československý spisovatel, 2011. ISBN 978-80-7459-014-6
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I., Dětství a dospívání*. PRAHA: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. PRAHA: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání* (druhé aktualizované vydání). PRAHA: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
- VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. BRNO: Print-Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.
- VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. BRNO: Paido, 1995. ISBN 80-901737-9-9.
- VESELÁ, J., KANIOKOVÁ VESELÁ, P. *Sociologické aspekty managementu*. PRAHA: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2792-9.

VOJTOVÁ, V. *Úvod do etopedie*. BRNO: Paido, 2008. ISBN 978-80-7315-166-9.
VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie I*. PRAHA: Portál,
1998. ISBN 80-7178-269-6.

Příloha 1: Otázky k polostrukturovanému rozhovoru

1. Je podle Vás důležité Vaše slovo při výběru zájmové aktivity vašeho dítěte?
Proč si to myslíte?
2. Pomáhal/a jste svému dítěti s výběrem zájmové aktivity? Pokud ano, jak?
3. Pokud by Vaše dítě přišlo s nápadem, jakou zájmovou aktivitu by chtělo navštěvovat, jaké další kroky by od Vás, jako rodiče, následovaly?
4. Je pro Vás důležité, aby si dítě vybralo samo, alespoň částečně, zájmovou aktivitu, kterou bude navštěvovat? Proč je to pro Vás důležité?
5. Za jakých podmínek byste svému dítěti dovolil/a navštěvovat zájmovou aktivitu jím samotným vybranou?
6. Stalo se Vám, že Vaše dítě po pár návštěvách, jím vybrané zájmové aktivity, nechtělo tuto aktivitu dále navštěvovat? Jak jste to řešili?
7. Snažili jste se Vašemu dítěti rozmluvit zájmovou aktivitu, jím vybranou?
Pokud ano, proč jste to dělali?
8. Jak se snažíte v této „online době“ (nejen při COVID-19) přimět své dítě, aby bylo přihlášeno a pravidelně navštěvovalo nějakou zájmovou aktivitu?
9. Musel/a jste při výběru zájmové aktivity a následných návštěvách své dítě motivovat, aby pravidelně tento zájmový útvar navštěvovalo? Jak probíhala tato motivace dítěte z Vaší strany? Šlo o aktivitu, kterou jste vybral/a pro dítě vy nebo si tuto aktivitu zvolilo samo?
10. Co je pro vás důležité při výběru volnočasové/zájmové aktivity? Co je podle vašeho názoru důležité pro dítě?
11. Jak zásadní roli pro Vás hraje dopravení dítěte na zájmovou aktivitu? Je to pro Vás překážka? Řešíte ji u Vašeho dítěte a jak?

Příloha 2: Přepsané rozhovory

Rozhovor č. 1:

Představte prosím Vaše dítě. Kolik mu je let, je to děvče nebo chlapec, jak byste charakterizoval jeho osobnost, o co se zajímá/jaké jsou jeho zájmy, k čemu přirozeně tíhne? Jaký druh zájmové aktivity navštěvuje Vaše dítě? O jaký konkrétní kroužek/kroužky se jedná?

Dcera Ema, 9 let, komunikativní, soutěživá, zvědavá, přirozeně inteligentní, občas drzá, tvrdohlavá a líná. Aktuálně hraje na klavír. Projevuje také zájem o lezení, ale v současné době nemožné. Jinak se zajímá prakticky o vše, dominantní je vesmír, instruktážní videa na YouTube a politika.

1. Je podle Vás důležité Vaše slovo při výběru zájmové aktivity vašeho dítěte? Proč si to myslíte?

V rámci finančních a časových možností rodiny ano, ale klíčový je spíše signál, že není možné zájmové aktivity měnit každý měsíc.

2. Pomáhal jste svému dítěti s výběrem zájmové aktivity? Pokud ano, jak?

Pomoc spočívala především ve vysvětlení, co dceru v rámci zájmové aktivity čeká, aby pak nebyla nepříjemně zaskočena.

3. Pokud by Vaše dítě přišlo s nápadem, jakou zájmovou aktivitu by chtělo navštěvovat, jaké další kroky by od Vás, jako rodiče, následovaly?

V současné době můžeme pouze zaplakat a proklínat vládu. Zbyla nám distanční výuka klavíru a sport v částečné ilegalitě. Za normálních okolností bych zmapoval terén a dceru po dohodě v rámci rodiny jednoduše přihlásil.

4. Je pro Vás důležité, aby si dítě vybralo samo, alespoň částečně, zájmovou aktivitu, kterou bude navštěvovat? Proč je to pro Vás důležité?

Možnost volby je důležitá především pro dítě. Realizace vlastních nesplněných snů skrze dítě se obvykle vymstí.

5. Za jakých podmínek byste svému dítěti dovolil navštěvovat zájmovou aktivitu jím samotným vybranou?

Jedinou důležitou podmínkou je shoda v rámci rodiny (dítě a rodiče).

6. Stalo se Vám, že Vaše dítě po pár návštěvách, jím vybrané zájmové aktivity, nechtělo tuto aktivitu dále navštěvovat? Jak jste to řešili?

Ano, stalo. Snažili jsme se dceru donutit vyčerpat uhrazené období, což se podařilo jen částečně. Bylo to poučení i pro nás, protože dcera chtěla chodit na balet, který se v daném roce neotevřel, a my ji přihlásili na moderní tanec v domnění, že to projde. Neprošlo.

7. Snažili jste se Vašemu dítěti rozmluvit zájmovou aktivitu, jím vybranou? Pokud ano, proč jste to dělali?

Zatím nebylo nutné.

8. Jak se snažíte v této „online době“ (nejen při COVID-19) přimět své dítě, aby bylo přihlášeno a pravidelně navštěvovalo nějakou zájmovou aktivitu?

Současná situace zabila prakticky všechny organizované zájmové aktivity. Co dnes nevymyslí rodina, dítě nemá. Virtuální svět je fajn, ale dítě potřebuje fyzický kontakt s vrstevníky. K pravidelným návštěvám kroužku tedy probíhá toto vysvětlení dítěti.

9. Musel jste při výběru zájmové aktivity a následných návštěvách své dítě motivovat, aby pravidelně tento zájmový útvar navštěvovalo? Jak probíhala tato motivace dítěte z Vaší strany? Šlo o aktivitu, kterou jste vybral pro dítě vy nebo si tuto aktivitu zvolilo samo?

V okamžiku, kdy dcera zjistila, že aktivita ani zdánlivě nepřipomíná balet, motivace neměla smysl.

10. Co je pro vás důležité při výběru volnočasové/zájmové aktivity? Co je podle vašeho názoru důležité pro dítě?

V dnešní online době jednoznačně pohyb.

11. Jak zásadní roli pro Vás hraje dopravení dítěte na zájmovou aktivitu? Je to pro Vás překážka? Řešíte ji u Vašeho dítěte a jak?

Je pochopitelně příjemné nedojíždět, ale pokud bude dcera v budoucnu v něčem opravdu dobrá, vzdálenost není překážkou. V současné době chodí na klavír v našem městě, po kterém se dopravuje pomocí MHD.

Děkuji za Váš čas.

Rozhovor č. 2:

Představte prosím Vaše dítě. Kolik mu je let, je to děvče nebo chlapec, jak byste charakterizovala jeho osobnost, o co se zajímá/jaké jsou jeho zájmy, k čemu přirozeně tíhne? Jaký druh zájmové aktivity navštěvuje Vaše dítě? O jaký konkrétní kroužek/kroužky se jedná?

Martin je mé druhorozené dítě. Navštěvuje základní školu. Má 8 let. Od první třídy hrál při škole baseball. I když to byl pouze kroužek, který patřil pod školu, proboujvali se i na MČR a skončili na krásném třetím místě. Dařilo se jim a měli další úspěchy. Bohužel jak měli rychlý vzestup, tak byl i rychlý pád, a tak přešel do vedlejšího města hrát softball. Martin je vlk samotář, introvert, tichý, ale velmi kamarádský a rád pomůže. Dobře se učí, a kromě baseballu a softballu ho baví jízda na kole a samozřejmě PC.

1. Je podle Vás důležité Vaše slovo při výběru zájmové aktivity vašeho dítěte? Proč si to myslíte?

Určitě ano, ale pokud dítě na tom trvá, ať si daný sport zkusí. Tak alespoň zjistí, zda na to má.

2. Pomáhala jste svému dítěti s výběrem zájmové aktivity? Pokud ano, jak? Ne, nepomáhala.

3. Pokud by Vaše dítě přišlo s nápadem, jakou zájmovou aktivitu by chtělo navštěvovat, jaké další kroky by od Vás, jako rodiče, následovaly?

Ať si aktivitu vyzkouší, zda se mu bude líbit, zajde si na dvě tři hodiny a pak se rozhodne, zda bude v dané aktivitě pokračovat.

4. Je pro Vás důležité, aby si dítě vybralo samo, alespoň částečně, zájmovou aktivitu, kterou bude navštěvovat? Proč je to pro Vás důležité?

Důležité to pro mě je, vybral si to proto, protože se mu aktivita líbí, má ji rád a je v ní celkem dobrý. A já mám radost, že ho to baví.

5. Za jakých podmínek byste svému dítěti dovolila navštěvovat zájmovou aktivitu jím samotným vybranou?

Poctivě bude chodit na každou hodinu, trénink a samozřejmostí jsou zápasy.

6. Stalo se Vám, že Vaše dítě po pár návštěvách, jím vybrané zájmové aktivity, nechťelo tuto aktivitu dále navštěvovat? Jak jste to řešili?

Ano, stalo. Po první hodině zjistil, že ho tohle zrovna bavit nebude, tak přešel do jiné. O nic nejde, důležité je vybrat to co ho baví. Někdy se to hold hned na poprvé nezjistí.

7. Snažili jste se Vašemu dítěti rozmluvit zájmovou aktivitu, jím vybranou? Pokud ano, proč jste to dělali?

Ano, důvod byl stejný den a stejný čas, kdy už měl svou první aktivitu.

8. Jak se snažíte v této „online době“ (nejen při COVID-19) přimět své dítě, aby bylo přihlášeno a pravidelně navštěvovalo nějakou zájmovou aktivitu? Má tuhle aktivitu rád, tak s tím není problém.

9. Musela jste při výběru zájmové aktivity a následných návštěvách své dítě motivovat, aby pravidelně tento zájmový útvar navštěvovalo? Jak probíhala tato motivace dítěte z Vaší strany? Šlo o aktivitu, kterou jste vybrala pro dítě vy nebo si tuto aktivitu zvolilo samo?

Řešili jsme to při přestupu do hodně podobné aktivity. Motivace byl bývalý spoluhráč a klub, který je celkem známý.

10. Co je pro vás důležité při výběru volnočasové/zájmové aktivity? Co je podle vašeho názoru důležité pro dítě?

Dítě tam musí chodit rádo, kamarádit se s ostatními, a hlavně ho to musí bavit.

11. Jak zásadní roli pro Vás hraje dopravení dítěte na zájmovou aktivitu? Je to pro Vás překážka? Řešíte ji u Vašeho dítěte a jak?

Až taková překážka to není. Většinou ho pouze vyzvedáváme, protože aktivita je ve vedlejší městě. Ale střídáme se ještě s jednou maminkou. Děkuji za Váš čas.

Rozhovor č. 3:

Představte prosím Vaše dítě. Kolik mu je let, je to děvče nebo chlapec, jak byste charakterizoval jeho osobnost, o co se zajímá/jaké jsou jeho zájmy, k čemu přirozeně tíhne?

Jaký druh zájmové aktivity navštěvuje Vaše dítě? O jaký konkrétní kroužek/kroužky se jedná?

Lukáš, 10 let, veselý a aktivní je velmi sportovně založený, vyniká obratností při cvičení na různých náradích v tělocvičně i venku. S velkou oblibou jezdí na inline bruslích na rampách v inline parku. Aktivně navštěvuje oddíl juda, se kterým se účastní různých soutěží. Jeho největší úspěch je 3. místo v župním přeboru v Olomouci. Mimo sportovních zájmů navštěvuje skautský oddíl.

1. Je podle Vás důležité Vaše slovo při výběru zájmové aktivity vašeho dítěte?

Proč si to myslíte?

Ano, pomůžeme mu s výběrem vhodné aktivity, u které předpokládáme, že by ho mohla zaujmout, a ve které by se mohl dále rozvíjet.

2. Pomáhala jste svému dítěti s výběrem zájmové aktivity? Pokud ano, jak?

Ano, potom, co syn přišel s touto aktivitou jsem zjistil informace o oddílu, jeho trenérech a úspěších.

3. Pokud by Vaše dítě přišlo s nápadem, jakou zájmovou aktivitu by chtělo navštěvovat, jaké další kroky by od Vás, jako rodiče, následovaly?

Nejdříve bych s ním probral důvody, proč chce navštěvovat tuto konkrétní aktivitu. Dále bych zjistil co nejvíce informací – kdy se setkávají, kde, kdo aktivitu vede. Zda ji bude navštěvovat sám, s kamarádem a jestli bude třeba náš doprovod.

4. Je pro Vás důležité, aby si dítě vybralo samo, alespoň částečně, zájmovou aktivitu, kterou bude navštěvovat? Proč je to pro Vás důležité?

Ano, chci, aby to, co dělá ho skutečně i bavilo.

5. Za jakých podmínek byste svému dítěti dovolil navštěvovat zájmovou aktivitu jím samotným vybranou?

Pokud o ni projeví opravdový zájem a souhlasil bych s jejím zaměřením.

6. Stalo se Vám, že Vaše dítě po pár návštěvách, jím vybrané zájmové aktivity, nechťelo tuto aktivitu dále navštěvovat? Jak jste to řešili?

Ano, snažil jsem se zjistit důvod ochladnutí zájmu a pokud to šlo, podpořil jsem ho, aby to ještě zkusil.

7. Snažili jste se Vašemu dítěti rozmluvit zájmovou aktivitu, jím vybranou?

Pokud ano, proč jste to dělali?

Ne.

8. Jak se snažíte v této „online době“ (nejen při COVID-19) přimět své dítě, aby bylo přihlášeno a pravidelně navštěvovalo nějakou zájmovou aktivitu?

Nemusím ho nijak zvlášť přesvědčovat, má rád pohyb, takže žádná větší motivace není třeba.

9. Musel jste při výběru zájmové aktivity a následných návštěvách své dítě motivovat, aby pravidelně tento zájmový útvar navštěvovalo? Jak probíhala

tato motivace dítěte z Vaší strany? Šlo o aktivitu, kterou jste vybral pro dítě vy nebo si tuto aktivitu zvolilo samo?

Někdy, pokud se mu nechtělo, tak třeba příslibem víkendového výletu, případně jiné aktivity, která ho baví. Snažili jsme se mu vštípit zodpovědnost za rozhodnutí, že pokud se pro něco rozhodne, měl by se tomu i náležitě věnovat. Všechny aktivity, které navštěvoval si vybral sám i když vždy s naším přispěním, pokud jsme si mysleli, že mu to něco přinese a bude ho bavit.

10. Co je pro vás důležité při výběru volnočasové/zájmové aktivity? Co je podle vašeho názoru důležité pro dítě?

Pro rodiče je důležité, aby dítě bavila, smysluplně zaplnila jeho volný čas. Dítě musí bavit, musí se tam cítit dobře, dokázat se začlenit do kolektivu a naučit se v něm prosadit.

11. Jak zásadní roli pro Vás hraje dopravení dítěte na zájmovou aktivitu? Je to pro Vás překážka? Řešíte ji u Vašeho dítěte a jak?

Je to důležité, ale v případě našeho města se to dá zajistit na kole nebo MHD, případně jde dítě samo.

Děkuji za Váš čas.

Rozhovor č. 4:

Představte prosím Vaše dítě. Kolik mu je let, je to děvče nebo chlapec, jak byste charakterizoval jeho osobnost, o co se zajímá/jaké jsou jeho zájmy, k čemu přirozeně tíhne? Jaký druh zájmové aktivity navštěvuje Vaše dítě? O jaký konkrétní kroužek/kroužky se jedná?

Syn Jan 8 let. Silně introvertní, úzkostlivý, samotářský, má rád svůj prostor, nemá rád změny, klidný, tichý, poslušný. Ve společnosti se neprojevuje. Je nekonfliktní, ale pokud se situace vyhrotí, umí se překvapivě ozvat. Když ví, že má pravdu, a je v právu, umí se ozvat i autoritě. Vybírá si kamarády sobě podobné, ale spíše je sám. Sám nikdy nepřišel s tím, že by chtěl navštěvovat nějaké kroužky. Já mu vybíral kroužky, které by ho mohly bavit. Chtěl jsem, aby se socializoval. Od

mala tíhl k přírodě, zajímal se o ptactvo, myslivost, rád kreslil, skládal puzzle, stavěl Lego, rád natáčel a fotil přírodu, četl. Není sportovní typ. Od 6 let navštěvoval několik výtvarných kroužků, protože ho tvoření bavilo (1. byl ukončen úmrtím paní učitelky, 2. byl zrušen pro malý zájem dětí). Skaut od 7 let do teď – nejvhodnější kroužek, je to uzavřená parta místních kluků, tak to zvládá dobře. Problém nastává, pokud se jede na tábor nebo skautské srazy, kde jsou i jiné oddíly, často s tím má problém.

1. Je podle Vás důležité Vaše slovo při výběru zájmové aktivity vašeho dítěte?

Proč si to myslíte?

V tomto případě vím, že on sám s žádnou zájmovou aktivitou nepřijde. Více méně se o to, aby nějakou navštěvoval snažím já.

2. Pomáhal jste svému dítěti s výběrem zájmové aktivity? Pokud ano, jak?

Ano, nabízel jsem mu kroužky dle jeho zájmů.

3. Pokud by Vaše dítě přišlo s nápadem, jakou zájmovou aktivitu by chtělo navštěvovat, jaké další kroky by od Vás, jako rodiče, následovaly?

Nikdy nepřišel.

4. Je pro Vás důležité, aby si dítě vybralo samo, alespoň částečně, zájmovou aktivitu, kterou bude navštěvovat? Proč je to pro Vás důležité?

Obecně můžu říct, že ano, je to pro mě důležité. Vede to k tomu, aby to to dítě bavilo. U mého syna se to však nestalo.

5. Za jakých podmínek byste svému dítěti dovolil navštěvovat zájmovou aktivitu jím samotným vybranou?

Za podmínek, které by dávaly smysl. Především dostupnost, a aby to bylo něco, co ho baví.

6. Stalo se Vám, že Vaše dítě po pár návštěvách, jím vybrané zájmové aktivity, nechťelo tuto aktivitu dále navštěvovat? Jak jste to řešili?

Zkoušel jsem jej motivovat, ale přes psychický blok jsem nikdy moc nenaléhal.

7. Snažili jste se Vašemu dítěti rozmluvit zájmovou aktivitu, jím vybranou?
Pokud ano, proč jste to dělali?

Ne.

8. Jak se snažíte v této „online době“ (nejen při COVID-19) přimět své dítě, aby bylo přihlášeno a pravidelně navštěvovalo nějakou zájmovou aktivitu?
Dělá, co sám chce. Občas mu promluvím do duše, ale už nenaléhám, jen poradím, a rozhodnutí je na něm.

9. Musel jste při výběru zájmové aktivity a následných návštěvách své dítě motivovat, aby pravidelně tento zájmový útvar navštěvovalo? Jak probíhala tato motivace dítěte z Vaší strany? Šlo o aktivitu, kterou jste vybral pro dítě vy nebo si tuto aktivitu zvolilo samo?

Nikdy si sám aktivitu vyloženě nevybral. Vždy jsem mu nabídl možnosti.

10. Co je pro vás důležité při výběru volnočasové/zájmové aktivity? Co je podle vašeho názoru důležité pro dítě?

Aby se jednalo o zájmovou aktivitu, o kterou se dítě opravdu zajímá, a která ho baví.

11. Jak zásadní roli pro Vás hraje dopravení dítěte na zájmovou aktivitu? Je to pro Vás překážka? Řešíte ji u Vašeho dítěte a jak?

Vždy jsem vybíral aktivity tak, abych ho tam zvládl dopravit.

Děkuji za Váš čas.

Rozhovor č. 5:

Představte prosím Vaše dítě. Kolik mu je let, je to děvče nebo chlapec, jak byste charakterizovala jeho osobnost, o co se zajímá/jaké jsou jeho zájmy, k čemu přirozeně tíhne? Jaký druh zájmové aktivity navštěvuje Vaše dítě? O jaký konkrétní kroužek/kroužky se jedná?

Dcera Lucie, narozená 24. 9. 2011. Zdravě sebevědomá, průbojná, často až moc upřímná (někdy nedomyslí následky svého jednání), ale není zákeřná ani podlá, nic si nenechá líbit, umí obhajovat sebe i své blízké, ale pod vrstvou tvrd'áka je křehká. Je tvrdohlavá, ale zatím si nechá poradit, i když to někdy trvá. Od malička reagovala na hudbu a rytmus. Proto navštěvovala od 3 do 7 let balet. Potom přešla na street dance, který dělá do teď. Velmi brzy mluvila, sama se naučila v pěti letech číst. Zajímaly ji knížky a panenky, se kterými si hrála „na život“. Utvářela si s nimi různé příběhy ze života. V 7 letech začala psát knihu (skončila po třech kapitolách). Při návštěvě v PPP jsem byla informovaná o jejích přednostech a slabostech. A tyto informace mi pomáhají v rozhodování dodnes. Na základě vyšetření v PPP vím, že její silná stránka je jazyk, má velkou slovní zásobu a dobré vyjadřovací schopnosti i talent na cizí jazyky, proto jsem ji podporovala, aby navštěvovala dramatický kroužek, a od MŠ taky angličtinu.

1. Je podle Vás důležité Vaše slovo při výběru zájmové aktivity vašeho dítěte?

Proč si to myslíte?

Důležité je, ale ne hlavní. Je důležité, aby dítě dělalo aktivitu s láskou a radostí. Záleží, co samo od toho očekává, a o jakou konkrétní aktivitu jde. Pokud má dítě nadprůměrné očekávání od aktivity, kterou dělá, je vhodné si s ním promluvit a vysvětlit mu možnosti a následky, aby nebylo potom zklamané z neúspěchu. Např. Pokud dítě miluje tanec, v našem případě balet, není problém ji v tom podporovat, pokud je to pouze koníček a nepomýšlí se na kariéru baletky. Pokud by žila v představě, že bude primabalerína, je důležité ji upozornit na to, co ji čeká, a že bohužel se stavbou těla, které má geneticky dané to není možné. A nabídla jsem jí alternativu – street dance, kde už se svou genetickou výbavou by nemusel být problém, i kdyby se tomu chtěla věnovat profesionálně.

2. Pomáhala jste svému dítěti s výběrem zájmové aktivity? Pokud ano, jak?
Co se týče kroužku street dance, ten už jsem zmínila v předešlé otázce. Angličtina – na základě PPP jsem věděla, že má předpoklady pro cizí jazyk, tak jsem v MŠ využila kroužku angličtiny, kde jí to šlo a bavilo. Po ukončení MŠ jsem našla novou lektorku a tam chodí do dnes. 2 roky navštěvovala dramatický kroužek, ale ten pro nedostatek členů byl zrušen.
3. Pokud by Vaše dítě přišlo s nápadem, jakou zájmovou aktivitu by chtělo navštěvovat, jaké další kroky by od Vás, jako rodiče, následovaly?
Určitě bych zvažovala, zda to je jen její momentální nápad, a pak bych uvažovala komplexně. V jejím věku už není problém v ničem, maximálně bych ji podporovala.
4. Je pro Vás důležité, aby si dítě vybralo samo, alespoň částečně, zájmovou aktivitu, kterou bude navštěvovat? Proč je to pro Vás důležité?
Je důležité, aby ji dělalo s radostí, a ne z donucení. Mohu mu pomoc s vyhledáváním aktivit a je už na něm co si vybere, určitě je důležitá komunikace s dítětem.
5. Za jakých podmínek byste svému dítěti dovolila navštěvovat zájmovou aktivitu jím samotným vybranou?
Asi bez podmínek, uvítám, když se pro něco nadchne. Ve škole nemá problémy, tak nepředpokládám, že by zanedbávala školní přípravu.
6. Stalo se Vám, že Vaše dítě po pár návštěvách, jím vybrané zájmové aktivity, nechtělo tuto aktivitu dále navštěvovat? Jak jste to řešili?
Nebylo to po pár návštěvách, ale po delší době. Řešila jsem to domluvou, dohodami, že musí dochodit např. pololetí atd. Záleželo vždy na důvodu proč, nechce. Nikdy to nebyly pádné důvody. Jen dětské rozmary, momentální nechut' nebo nálada, která vždy v daný den po návštěvě kroužku byla pryč. Takže jsem nikdy žádný kroužek takto neukončovala.

7. Snažili jste se Vašemu dítěti rozmluvit zájmovou aktivitu, jím vybranou?
Pokud ano, proč jste to dělali?

Ne. Jen jsme spolu debatovali.

8. Jak se snažíte v této „online době“ (nejen při COVID-19) přimět své dítě, aby bylo přihlášeno a pravidelně navštěvovalo nějakou zájmovou aktivitu? Rozmluvou, když přijdou slabé chvílky – angličtina – někdy se jí nechce, tak tam jde bez nadšení, ale zase když se jí daří na výuce v ZŠ, nebo rozumí anglickým textům tak sama ví, že je to pro ni užitečné. Street dance – rozmluva – byla v soutěžním výběru, a tam to už není o jednotlivci, ale o kolektivu, tak vždycky domluva, ať vydrží do pololetí, a to ji vždycky přešlo.

9. Musela jste při výběru zájmové aktivity a následných návštěvách své dítě motivovat, aby pravidelně tento zájmový útvar navštěvovalo? Jak probíhala tato motivace dítěte z Vaší strany? Šlo o aktivitu, kterou jste vybrala pro dítě vy nebo si tuto aktivitu zvolilo samo?

Často se to nestávalo, jen občas chtěla dělat něco jiného v danou dobu než jet na trénink. Street dance řadím mezi kroužky, který si jako vybrala sama a angličtinu, kterou jí vybírám já.

10. Co je pro vás důležité při výběru volnočasové/zájmové aktivity? Co je podle vašeho názoru důležité pro dítě?

Chtěla jsem jeden kroužek, který bude aktivní pro tělo – protože dneska se málo hýbeme. Druhý, který bude aktivní pro mozek a pomůže ji k osobnímu rozvoji. Důležité je, aby dítě nebylo přetěžováno. Jak ze strany školy, kroužků ani rodinných povinností. Je důležité, aby dítě umělo i zahálet a nic nedělat. Aby si chtělo vzít např. knihu, jít ven se psem, nebo jen tak být.

11. Jak zásadní roli pro Vás hraje dopravení dítěte na zájmovou aktivitu? Je to pro Vás překážka? Řešíte ji u Vašeho dítěte a jak?

Dnes je už soběstačná, ale dřív jsem si vybírala zaměstnání a domluvu v zaměstnání, že ji na ty kroužky prostě vozit musím. Všechno jsem podřizovala tomu, aby ty kroužky mohla mít.

Děkuji za Váš čas.

Rozhovor č. 6:

Představte prosím Vaše dítě. Kolik mu je let, je to děvče nebo chlapec, jak byste charakterizovala jeho osobnost, o co se zajímá/jaké jsou jeho zájmy, k čemu přirozeně tíhne? Jaký druh zájmové aktivity navštěvuje Vaše dítě? O jaký konkrétní kroužek/kroužky se jedná?

Moje dcera se jmenuje Kateřina, má 10 let. Je to velmi aktivní a živé dítě. Je komunikativní, ráda si hraje s ostatními dětmi. Velmi ji baví sportovní akce všeho druhu, kterých se ráda účastní. Jako asi i ostatní děti tohoto věku zkoušela různé sportovní aktivity, které by ji nevíce bavily, ráda jezdí na kolečkových bruslích, na ledových bruslích, na lyžích a v létě také ráda plave. V předškolním věku chodila do gymnastiky a do folklórního kroužku. S nástupem do školy chodila do baletu, který ji moc nenadchl. Právě v tomto období se jako nová pohybová aktivita objevil klub aerobiku, který začala navštěvovat a stále navštěvuje. Do tohoto kroužku chodí 3x týdně a většinou o víkendu jezdí s družstvem na aerobicové závody. Tato aktivita ji moc baví, našla si zde spoustu kamarádek, důkladně si protáhne tělo a je celkově velice spokojená.

1. Je podle Vás důležité Vaše slovo při výběru zájmové aktivity vašeho dítěte?

Proč si to myslíte?

Ano, myslím si, že moje dcera dá na moji radu. Já sama jsem jako dítě navštěvovala gymnastiku, úplně mě nebavila, ale jelikož jsem byla ráda s ostatními děvčaty a měla ráda pohyb, tak jsem tam několik let chodila. V pozdějším školním věku jsem začala navštěvovat hodiny cvičení, které byly v podstatě jako dneska aerobic. Tomu sportu jsem se věnovala hodně dlouho

a intenzivně. Kolem 30 roku věku jsem si udělala cvičitelský kurz a jsem cvičitelkou aerobiku.

To, že dcera navštěvuje aerobic je trochu i moje zásluha, neboť viděla, že pohyb v naší rodině je velmi důležitý a trávíme jím hodně času. A asi se zde dá použít přirovnání „Jaká matka, taká Katka“. Myslím, že se jí líbilo, když jsem ji s sebou brala na mé hodiny aerobiku. Někdy si s námi i s chutí zacvičila.

2. Pomáhala jste svému dítěti s výběrem zájmové aktivity? Pokud ano, jak?
Ano, pomáhala jsem jí s výběrem. Viděla jsem, že je Katka sportovně založená a velmi lehce se učí nové cvičební sestavy. To předvedla při mých hodinách aerobiku. Ji samotnou to moc bavilo, tudíž o výběru bylo rozhodnuto.
3. Pokud by Vaše dítě přišlo s nápadem, jakou zájmovou aktivitu by chtělo navštěvovat, jaké další kroky by od Vás, jako rodiče, následovaly?

Pokud by už z nějakého důvodu neměla zájem aerobic navštěvovat, netrvala bych dále na tom, aby tam chodila i když jí to už nebaví. Trvala bych ale na nějaké jiné sportovní aktivitě, kterou by trávila volný čas. Určitě bych ji nenechala se jen tak poflakovat a nic nedělat. Zjistila bych, co by se jí líbilo šla bych se s ní na nějakou hodinu jí vybrané aktivity podívat a pak bychom zvažovali všechna pro a proti. V mém zájmu je, aby Katka aktivně trávila volný čas, a aby z toho mělo radost.

4. Je pro Vás důležité, aby si dítě vybralo samo, alespoň částečně, zájmovou aktivitu, kterou bude navštěvovat? Proč je to pro Vás důležité?
Ano, aby Katka měla možnost výběru je pro mne důležité, snažím se respektovat a podporovat zájmy svého dítěte. Nechci ji nutit do něčeho, co by jí nebavilo. Chci, aby z této aktivity měla radost a cítila se šťastná a spokojená.

5. Za jakých podmínek byste svému dítěti dovolila navštěvovat zájmovou aktivitu jím samotným vybranou?

Pro mne je důležité, aby zájmová aktivita byla časově dostupná. Aby bylo možno zajistit příchod i odchod na zájmovou aktivitu tak, aby nenarušovala chod jiných aktivit. Pokud jí aktivita baví, vidím určité pokroky, je šťastná a spokojená, nemám vůbec problém podporovat tuto její aktivitu.

6. Stalo se Vám, že Vaše dítě po pár návštěvách, jím vybrané zájmové aktivity, nechťelo tuto aktivitu dále navštěvovat? Jak jste to řešili?

Ano, stalo se nám, že Katka chodila do národopisného kroužku. Nejdříve byla nadšená, začala tam chodit se svojí kamarádkou. Toto nadšení netrvalo dlouho a pak už bylo vidět, že tam chodit nechce, že jí to nebaví, nesedla si s ostatními dokonce ani s paní učitelkou. Navíc prostředí, kde vyučování probíhalo bylo velmi nepříjemné a neútné. Na pár hodinách jsem se byla podívat a bylo mi jasné, že tato aktivita nebude mít dlouhého trvání. Moje dcera je zvyklá na určitý řád. Tento řád v hodinách naprosto chyběl, paní učitelka v hodině teprve začínala vybírat písničky a tanečky, které se budou holčičky učit. Působilo to mě velmi zmateně. Moje dcera velmi brzy pochopila, že to není pro ni to nejvhodnější.

7. Snažili jste se Vašemu dítěti rozmluvit zájmovou aktivitu, jím vybranou? Pokud ano, proč jste to dělali?

Ne, žádnou zájmovou aktivitu jsme Katce nevymlouvali, nikdy nepřišla s úplně špatným nápadem. Od malička věděla, co ji baví a co ji nebaví. Překvapilo by mě, kdyby si něco, co ji nebaví, vybrala. Pokud by si ale vybrala zájmovou aktivitu, která by se mi pro ni zdála úplně nevhodná, řešila bych to s ní. Nenechala bych jen tak čas plynout.

8. Jak se snažíte v této „online době“ (nejen při COVID-19) přimět své dítě, aby bylo přihlášeno a pravidelně navštěvovalo nějakou zájmovou aktivitu? V době online jsou zájmové aktivity složitější. V naší rodině se i přesto snažíme aktivně žít. Pokud nám to počasí dovolí, vyrazíme ven na kole nebo

na kolečkových bruslích. Několikrát týdně si pouštím online hodiny cvičení, Katka se velmi ráda přidá ke mně a cvičíme spolu. Jsem přesvědčená, že tyto společně trávené aktivní chvílky jsou pro rozvoj dítěte velmi důležité a prospěšné. Pamatuji na to a snažím se toho využít, co to jde. A naštěstí to na ni nemá vliv a do aerobiku se vždycky těší.

9. Musela jste při výběru zájmové aktivity a následných návštěvách své dítě motivovat, aby pravidelně tento zájmový útvar navštěvovalo? Jak probíhala tato motivace dítěte z Vaší strany? Šlo o aktivitu, kterou jste vybrala pro dítě vy nebo si tuto aktivitu zvolilo samo?

Katka byla motivována k aerobiku tím, že viděla příklad ve své matce. Já sama jsem si vřelý přístup k pohybu převzala po svojí babičce, která byla jako mladá náčelnice Sokola. Moc se mi to líbilo, a proto jsem si udělala cvičitelský kurz, abych mohla ve sportovní tradici naší rodiny pokračovat. Myslím, že něco podobného se stalo i u mne a mojí dcery. Aerobic si Katka našla sama, ale v podstatě v tomto rytmu od malička vyrůstala. Jsem za to moc ráda.

10. Co je pro vás důležité při výběru volnočasové/zájmové aktivity? Co je podle vašeho názoru důležité pro dítě?

Pro mne, jako rodiče, je důležité, aby mé dítě aktivně trávilo volný čas. Také je pro mne důležitý pocit jistoty, že v určitý čas je moje dcera v tělocvičně a věnuje se tomu, co ji baví. Pro dítě je důležitý pocit, že čas strávený v tělocvičně je správně strávený čas se svými kamarády. A také, když dítě samo na sobě vidí pokroky v určité aktivitě. Tím si nejlépe buduje svoje sebevědomí. Hodně důležité je také to, aby si rodiče udělali čas a přišli se na své dítě a na jeho úspěchy podívat. Všem rodičům bych přála, aby zažili pocit, když dítě např. cvičí a vidí své rodiče v hledišti.

11. Jak zásadní roli pro Vás hraje dopravení dítěte na zájmovou aktivitu? Je to pro Vás překážka? Řešíte ji u Vašeho dítěte a jak?

Jelikož bydlíme ve městě, nemáme problém s dopravou na zájmovou aktivitu. Na hodiny aerobiku většinou Katka jezdí městskou hromadnou dopravou. Po skončení hodiny ji vždy vyzvedáváme, buď já nebo manžel. Pravidelně s ní také jezdíme na aerobikové závody po celé České republice. Doprava pro mě není vůbec důležitá, dokážeme se této její aktivitě podřídit. Děkuji za Váš čas.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Kateřina Esterková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PaedDr. Alena Jůvová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Rodiče jako činitel ovlivňující výběr volnočasových aktivit dětí mladšího školního věku
Název v angličtině:	How parents influence their children choosing their leisure activities
Anotace práce:	Diplomová práce je věnována problematice ovlivnitelnosti rodičů při výběru volnočasových aktivit svých dětí. V teoretické části budou vysvětleny pojmy vztahující se k dané problematice. V empirické části pak bude proveden polostrukturovaný rozhovor s cílem zjistit, zda a jak ovlivňují rodiče výběr volnočasových aktivit svých dětí.
Klíčová slova:	Dítě, mladší školní věk, rodiče, ovlivnitelnost, volnočasové aktivity, volný čas
Anotace v angličtině:	The diploma thesis is devoted to the issue of the influence of parents in choosing the leisure activities of their children. The theoretical part will explain the concepts related to the issue. In the empirical part, a semi-structured interview will be conducted in order to find out whether and how parents influence the choice of leisure activities of their children.
Klíčová slova v angličtině:	Child, younger school age, parents, affectability, leisure activities, free time
Rozsah práce:	73 stran + přílohy
Jazyk práce:	Český jazyk